

W założeniu tytuł Europejskiej Stolicy Kultury ma się przyczynić do zbliżenia narodów Europy. Z tym zamysłem zainicjowana przez Melinę Mercouri idea została ogłoszona w czerwcu 1985 r. przez Radę Ministrów Unii Europejskiej. Tytuł ten, przyciągający do wyróżnionych miast tłumy odwiedzających, cieszy się rosnącym powodzeniem wśród Europejczyków. Stolicy Kultury wywarły w minionych latach nieoceniony wpływ na kulturę, społeczeństwo i gospodarkę Unii.

Od 1985 r. Europejska Stolica Kultury zawędrowała już do ponad 35 miast - od Sztokholmu po Genuę, od Aten po Glasgow, od Krakowa do Porto. Z biegiem lat wydarzenie to zmieniło charakter, nie tracąc przy tym pierwotnego celu, jakim jest ukazanie bogactwa, różnorodności i pokrewieństwa kultur europejskich, pogłębienie wzajemnej znajomości wśród obywateli Europy oraz pobudzenie świadomej przynależności do tej samej europejskiej społeczności.

W poradniku można znaleźć wszystkie informacje na temat poszczególnych etapów procesu selekcji Europejskich Stolic Kultury. Ma on również pokazać i zilustrować kryteria i cele tego wydarzenia. Wiele informacji wynika z doświadczeń poprzednich edycji Europejskiej Stolicy Kultury.

SPIS TREŚCI

<u>I. Jak zostać Europejską Stolicą Kultury?</u>	
1.1) Stawka wydarzenia: korzyści i ryzyko	s. 3
1.2) Proces wyznaczania Stolicy	s. 4
1.3) Zgłaszanie kandydatury	s. 6
<u>II. Etap monitorowania: od wyznaczenia do obchodów</u>	s. 7
<u>III. Cele i kryteria obchodów</u>	s. 9
3.1) Myśl przewodnia obchodów „Europejskiej Stolicy Kultury”	s. 10
3.2) Europejski wymiar obchodów	s. 11
3.3) Kryteria dotyczące „miasta i obywateli”	s. 12
<u>IV. Klucz do sukcesu</u>	s. 13
<u>V. Informowanie o tytule: Karta widoczności.</u>	s. 15
<u>VI. Współfinansowanie obchodów przez UE</u>	s. 17
<u>VII. Ocena obchodów</u>	
<u>VIII. Dzielenie się dobrymi praktykami</u>	s. 19
<u>IX. Źródła informacji</u>	s. 19

ZAŁĄCZNIKI

● Załącznik A	Wymiar europejski z podziałem wg wyeksponowanych tematów	s. 20
● Załącznik B	Wymiar europejski z podziałem na realizację projektów	s. 24
● Załącznik C	Kilka przykładów celnego ujęcia wymiaru europejskiego Europejskiej Stolicy Kultury	s. 25
● Załącznik D	Miasto i obywatele: Europejska Stolica Kultury uczestnictwa	s. 30
● Załącznik E	Miasto i obywatele: wydarzenie o konsekwencjach średnio- i długoterminowych	s. 33

Korzyści nie pojawiają się jednak automatycznie. Po wyznaczeniu do tytułu miasto musi odpowiednio zorganizować obchody, by mieć pewność, że będzie czerpać maksymalne korzyści z tego wydarzenia. Dlatego też bardzo ważne jest, by zobowiązania poczynione na etapie selekcji przez wszystkie podmioty na poziomie krajowym zostały spełnione na etapie przygotowań i w trakcie samych obchodów.

Bez względu na potencjalne korzyści ważne jest, by zachować realistyczne podejście; miasta mogą napotkać trudności w związku z obchodami, w tym krytykę, rozczarowania, ryzyko polityczne i trudności finansowe.

Często niepowodzenia wynikają ze słabego zarządzania projektem lub finansowania obchodów przez władze publiczne. Na przykład niestabilna sytuacja kadrowa (dyrektorzy zarządzający i artystyczni) w strukturze odpowiedzialnej za przeprowadzanie obchodów utrudnia ich skuteczne przeprowadzanie. Problemy mogą pojawić się również, gdy władze polityczne zmieniają się w okresie od wyznaczenia do samego roku obchodów, a politycy w nowym rozdaniu nie poczuwają się do wcześniejszych zobowiązań. Bardzo ważne jest więc, by od początku starać się o porozumienie polityczne i chronić się przed potencjalnie destabilizującymi zmianami personalnymi i finansowymi, które mogą pojawić się w związku ze zmianami na scenie politycznej na poziomie krajowym lub lokalnym.

Przeznaczenie publicznych środków faktycznie zainwestowanych w wydarzenie wiąże się oczywiście z ryzykiem i wymaga zdecydowanego zobowiązania, które później jest realizowane.

1.2) Proces wyznaczenia Stolicy

Rada Ministrów Unii Europejskiej jest jedyną instytucją, która może przyznać tytuł Europejskiej Stolicy Kultury. Obecnie tytuł ten zarezerwowano dla miast w państwach członkowskich Unii Europejskiej, a przyznawany jest na jeden rok.

Komisja Europejska, a dokładniej jej Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury, nadzoruje selekcję miast aspirujących do tego tytułu. Procedura selekcji ustanowiona jest na mocy aktu prawnego zwanego „decyzją”. Od dnia 1 stycznia 2007 r. decyzją obowiązującą w odniesieniu do Stolic Kultury jest decyzja 1622/2006/WE³.

Poniższe odniesienia do „obchodów” Europejskiej Stolicy Kultury oznaczać będą wszystkie wydarzenia składające się na program miasta noszącego tytuł w danym roku.

W obchodach Europejskiej Stolicy Kultury w latach 2005-2019 uczestniczy kolejno 27 państw członkowskich Unii Europejskiej. Kolejność, określoną w załączniku do decyzji 1622/2006/WE, przyjęto w porozumieniu z państwami członkowskimi. Co roku dwa państwa członkowskie spośród 27 będą mogły gościć obchody. Począwszy od 2011 r. po dwa miasta będą mianowane Europejską Stolicą Kultury na każdy rok.

³ Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich (Dz.U. L 304 z 3.11.2006 r.) Decyzję można również znaleźć na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/culture/eac/index_en.html (strona w budowie).

Europejskie Stolice Kultury zostały dotychczas wyznaczone do 2012 r. Począwszy od tytułu na 2013 r. ma zastosowanie nowy proces wyznaczania Stolic.

Procedura wyznaczania miast dotycząca tytułów w 2013 roku i w latach następnych wygląda następująco:

- **Selekcja odbywa się w dwóch etapach:**

-> *Etap selekcji wstępnej:*

- Sześć lat przed rokiem obchodów, każde z zainteresowanych państw członkowskich ogłosi zaproszenie do składania wniosków skierowane do miast, które mogą być zainteresowane tytułem. Miasta mają dziesięć miesięcy, by na nie odpowiedzieć, to znaczy przedstawić ogólny zarys programu na dany rok (zob. pkt 1.3 Składanie wniosków).

Miasta zainteresowane tytułem mogą otrzymać informacje w trakcie spotkania informacyjnego zorganizowanego w tym samym czasie przez ich państwo członkowskie.

- Następnie w każdym z zainteresowanych państw członkowskich zbiera się specjalne jury, zwane komisją selekcyjną. W skład tego jury wchodzi trzynastu osób: sześciu ekspertów mianowanych przez dany kraj i siedmiu wybranych przez instytucje europejskie. Siedmiu ekspertów „europejskich” mianuje się na okres trzech lat, a co roku wymieniana jest tylko część składu grupy ekspertów (2 + 2 + 3): Pomagają oni ekspertom „krajowym” w każdym z dwóch zainteresowanych państw członkowskich w ocenie kandydatów, biorąc pod uwagę cele i kryteria wymagane dla danego tytułu. Kryteria te są szerzej przedstawione i zilustrowane poniżej, w części III niniejszego poradnika: „Cele i kryteria obchodów” oraz w załącznikach. Eksperti wybrani na poziomie krajowym nie muszą koniecznie być obywatelami tego państwa członkowskiego.

- Komisja selekcyjna sporządza krótką listę miast, które podlegają dalszej ocenie oraz przedstawia zalecenia dotyczące ulepszeń i zmian, które trzeba wprowadzić. Reguły konkursu, włącznie z zasadami głosowania i składania wniosków do komisji, będą określone w zaproszeniu do składania wniosków lub oficjalnym dokumencie ogłoszonym przez zainteresowane państwo członkowskie.

-> *Etap selekcji:*

- Wstępnie wybrane miasta mają następnie kilka miesięcy, by rozwinąć program. Szczegółowy wniosek, który musi zawierać pewne elementy (zob. pkt 1.3. poniżej), jest prezentowany w trakcie drugiego posiedzenia komisji selekcyjnej we właściwym państwie członkowskim. Posiedzenie to odbywa się 9 miesięcy po posiedzeniu dotyczącym selekcji wstępnej. Komisja poleca jedno miasto w każdym zainteresowanym kraju i udziela wskazówek dotyczących dalszego etapu przygotowań.

- **Wyznaczenie:**

Na podstawie sprawozdań danej komisji selekcyjnej każde z dwóch państw członkowskich przedstawia kandydaturę instytucjom europejskim. Rada Ministrów UE, działając na podstawie zalecenia Komisji sporządzonego w oparciu o sprawozdanie komisji selekcyjnej, oficjalnie wyznacza dwa miasta, które będą nosić ten tytuł cztery lata później.

Po wyznaczeniu, dwóm wybranym miastom w przygotowaniach pomaga komisja zawężona do 7 osób mianowanych przez instytucje europejskie, która nazwana jest komisją monitorująco-doradczą. Ten etap opisany jest w części III niniejszego poradnika.

Poniżej przedstawiamy podsumowanie etapów wyznaczenia z podziałem na etapy:

Harmonogram (w latach, przy czym n to rok obchodów licząc od 1 stycznia)	<i>Etap procedury</i>	Organ odpowiedzialny
n-6 (na przykład koniec 2006 r. dla tytułu na rok 2013)	Zaproszenie do składania wniosków	państwo członkowskie (PC)
n-6+10 miesięcy	Ostateczny termin odpowiedzi na zaproszenie	miasta kandydujące
n-5 (na przykład koniec 2007 r. dla tytułu na rok 2013)	Posiedzenie komisji w celu selekcji wstępnej w zainteresowanym PC => lista wstępnie wybranych miast (13 ekspertów)	PC
n-5 + 9 miesięcy	Posiedzenie komisji w celu ostatecznej selekcji w zainteresowanym PC (13 ekspertów)	PC
n-4 (na przykład koniec 2008 r. dla tytułu na rok 2013)	Powiadomienie instytucji europejskich o kandydaturze miasta	PC
n-4 + 3 miesięcy	Opinia Parlamentu Europejskiego dotycząca tej kandydatury	Parlament Europejski
	Wyznaczenie Europejskiej Stolicy Kultury	Rada Ministrów UE

1.3) Zgłaszanie kandydatury

By pomóc miastom w składaniu wniosków oraz ułatwić komisji pracę zainteresowane państwo członkowskie zwraca się do miast o wypełnienie dokumentu nazwanego „propozycją wniosku” w celu przedstawienia kandydatury. Formularz można pobrać z następującej strony internetowej Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej: http://ec.europa.eu/culture/eac/index_en.html

Pola, które zawiera dokument odpowiadają liczbie aspektów obchodów, które trzeba przygotować, by wziąć udział w konkursie. Do formularza należy załączyć dokumentację uzupełniającą w dowolnej formie. Dokumentacja ta służy uzasadnieniu i uściśleniu odpowiedzi podanych w formularzu. Może zawierać dowolny materiał informacyjny (na przykład logo). W związku z tym, że komisja będzie mieć ograniczony czas na zapoznanie się ze wszystkimi wnioskami, zaleca się ograniczyć rozmiar składanych dokumentów: wniosek powinien zawierać tylko najważniejsze informacje mające bezpośredni związek z rokiem, w którym miasto chce otrzymać tytuł. Na tym etapie nie wymaga się formatu wysokiej jakości.

Wniosek oraz dokumentację należy sporządzić w jednym lub kilku językach spośród 23 języków urzędowych UE, jednym z tych języków musi być angielski.

Jedno z pól wniosku dotyczy instytucji utworzonej w celu przygotowywania i organizowania obchodów. Ta instytucja, która podana jest w formularzu wniosku i co do której będą żądane gwarancje, będzie rozmówcą Komisji, zwłaszcza na etapie monitorowania.

Po ogłoszeniu zaproszenia do składania wniosków przez zainteresowane państwo członkowskie, miasta, które będą chciały brać udział w konkursie, wysyłają dokumenty wskazane powyżej (formularz wniosku wraz z dokumentacją) do instytucji wyznaczonej w tym celu przez dane państwo członkowskie (instytucja wskazana w zaproszeniu). Na etapie wstępnej selekcji w dokumentach należy przedstawić ogólny program, który każde miasto kandydujące ma zamiar zrealizować w danym roku. Miasta, które zostaną wybrane w wyniku etapu selekcji wstępnej będą musiały uzupełnić dokumenty dostarczając bardziej szczegółowych informacji.

Reguły konkursu, włącznie z zasadami głosowania i składania wniosków do komisji będą określone w zaproszeniu do składania wniosków ogłoszonym przez zainteresowane państwo członkowskie lub w oddzielnym dokumencie ogłoszonym w trybie on-line.

II. Etap monitorowania: od wyznaczenia do obchodów

Dla tytułów w roku 2010 i w kolejnych latach wprowadzono etap monitorująco-doradczy, który ma miejsce po tym jak Rada Ministrów UE wyznaczy oficjalnie miasto do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury.

Na tym etapie, postęp przygotowań miasta jest monitorowany i prowadzony przez komisję międzynarodowych ekspertów (zwaną komisją monitorująco-doradczą), składającą się z 7 niezależnych ekspertów wyznaczonych przez Komisję, Parlament Europejski, Radę Ministrów i Komitet Regionów.

Udział komisji eksperckiej pozwala na:

- ocenę stanu zaawansowania przygotowań,
- przekazanie rad,
- sprawdzenie, czy program i zobowiązania, które spowodowały, że miasta zostały wybrane (zwłaszcza jeśli chodzi o przestrzeganie kryteriów dotyczących wymiaru europejskiego i kategorii „miasto i obywatele”) są rzeczywiście realizowane.

W związku z tym, instytucje odpowiedzialne za wdrożenie programów i władze tych miast zostaną dwukrotnie zaproszone na spotkanie z komisją monitorująco-doradczą na etapie monitorowania, po raz pierwszy 2 lata przed obchodami, a drugi raz na 8 miesięcy przed obchodami.

W szczególności monitorowanie składa się z następujących elementów:

-> Ocena w połowie przygotowań

Dwa lata przed obchodami komisja monitorująco-doradcza spotyka się z instytucjami odpowiedzialnym za wdrożenie programów i władzami dwóch miast wyznaczonych na Stolicie Kultury, z inicjatywy Komisji.

Najpóźniej 3 miesiące przed tym spotkaniem, instytucje odpowiedzialne za wdrożenie programów w dwóch miastach wybranych na Stolicie Kultury przedstawia Komisji sprawozdanie z zaawansowania prac w związku z programami, które zostały przedstawione na etapie selekcji i ze zobowiązaniami, które wtedy zostały przyjęte. Sprawozdanie przedstawiane przez każde z miast będzie oparte na tematyce poruszonej w formularzu wniosku. W sprawozdaniu będzie przedstawiony postęp w stosunku do odpowiedzi dostarczonych w formularzu na etapie selekcji.

Komisja monitorująca w oparciu o ten dokument i o kontakty z miastami w chwili spotkania sporządza sprawozdanie z oceny w połowie przygotowań na temat stanu przygotowań do obchodów oraz działań, które jeszcze trzeba przeprowadzić.

-> Ocena końcowa:

Najpóźniej osiem miesięcy przed obchodami komisja monitorująca spotyka się ponownie z instytucjami odpowiedzialnymi za wdrożenie programów i władzami obu miast wybranych na Stolicie w celu oceny prac przygotowawczych wykonanych do tego czasu i działań, które jeszcze trzeba przeprowadzić.

Najpóźniej na 3 miesiące przed tym spotkaniem, instytucje odpowiedzialne za wdrożenie programów przedstawia Komisji sprawozdanie z zaawansowania prac, sporządzone na tych samych zasadach co poprzednio. Sprawozdanie to będzie również prezentować postęp zrealizowany w stosunku do zaleceń wydanych przez komisję w ramach oceny w połowie przygotowań.

Omawiana będzie również kwestia przyznania nagrody pieniężnej imienia Meliny Mercouri (zob. poniżej) i alokacja tej kwoty w budżecie programu obchodów.

Komisja, monitorująca w oparciu o ten dokument i o kontakty z miastami w chwili spotkania, sporządza sprawozdanie z końcowej oceny przygotowań obchodów oraz działań, które jeszcze trzeba przeprowadzić.

-> Nagroda:

Na tej podstawie Komisja przyznaje wyznaczonym miastom (licząc od tytułu w 2010 r.) nagrodę „imienia Meliny Mercouri”, pod warunkiem że wypełnią one zobowiązania podjęte na etapie selekcji i wypełnią zalecenia wydane przez komisje w trakcie etapów selekcji i oceny. Nagroda ta, przyznawana najpóźniej trzy miesiące przed obchodami, ma wartość symboliczną (z informacji o niej w mediach mogą skorzystać zarówno dane miasta, jak i sam tytuł) oraz aspekt finansowy.

W celu otrzymania bardziej szczegółowych informacji, dotyczących współfinansowania obchodów przez Wspólnotę, zob. niżej, część VI „Współfinansowanie obchodów przez UE”.

Porządek chronologiczny etapu monitorowania jest następujący:

Harmonogram (w latach, przy czym n to rok obchodów licząc od 1 stycznia)	<i>Etap procedury</i>	Organ odpowiedzialny
n-2 - 3 miesiące (trzy miesiące przed spotkaniem poświęconym ocenie w połowie przygotowań)	Przekazanie Komisji Europejskiej sprawozdania o stanie zaawansowania prac w połowie przygotowań w wyznaczonych miastach.	Europejska Stolica Kultury
n-2 (na przykład koniec 2011 r. dla tytułu w 2014)	Spotkanie poświęcone ocenie w połowie przygotowań komisji monitorująco-doradczej (7 ekspertów europejskich) i zainteresowanych miast.	Komisja Europejska
n-11 miesięcy (trzy miesiące przed spotkaniem poświęconym ocenie końcowej)	Przekazanie Komisji Europejskiej sprawozdania o stanie ostatecznego zaawansowania prac w wyznaczonych miastach.	Europejska Stolica Kultury
n-8 miesięcy	Spotkanie poświęcone końcowej ocenie komisji monitorująco-doradczej (7 ekspertów europejskich) i zainteresowanych miast.	
n-3 miesięcy	Nagroda	Komisja Europejska
n	Rok obchodów	Europejska Stolica Kultury
n+1	Ocena wyników obchodów	Komisja Europejska

III Cele i kryteria obchodów

Cele i kryteria obchodów Europejskiej Stolicy Kultury są ustalone w przepisach regulujących wyznaczanie miast do tego tytułu (decyzja 1622/2006/WE). Ponadto doświadczenie poprzednio wyznaczonych miast pokazuje pewne elementy, które przyczyniają się do sukcesu obchodów.

Celem niniejszej części jest przedstawienie wskazówek miastom, które chcą kandydować, poprzez:

- wyjaśnienie kryteriów,
- stworzenie powiązania pomiędzy tymi kryteriami i realizacją obchodów, które wynika z doświadczeń poprzednich Stolic.

Należy podkreślić, że program przedstawiany przez miasta kandydujące do tytułu musi spełniać wysokie wymagania dotyczące jakości artystycznej i kulturalnej. Wnioski oceniane są przez komisję z uwzględnieniem szczególnych celów i kryteriów wymaganych do tytułu: chodzi więc o skonfrontowanie złożonego wniosku z elementami wymienionymi w art. 3 i 4 decyzji 1622/2006/WE. W celu zapewnienia lepszej przejrzystości kryteria te są pogrupowane w dwóch kategoriach: „wymiar europejski” oraz „miasta i obywatele”. Są one wyjaśnione w pkt 3.2 i 3.3 poniżej.

Przykłady podane w załącznikach w celu zilustrowania tych kryteriów to liczne interpretacje i ilustracje mające na celu odpowiednie ukierunkowanie rozważań na temat wniosku i które należy traktować jako czynniki inspiracji. Nie chodzi o to, by zamykać programy w sztywne ramy, a o wskazanie dobrych praktyk, które mają zachęcić organizatorów do kreatywności. Pozostawia się im swobodę w przełożeniu tych idei na ich własny język i własną kulturę. Ponadto należy pamiętać, że formy i treści artystyczne, które uczestnicy będą mogli wymyślać lub przyjąć z biegiem lat, mają charakter ewolucyjny. Wszystkie podane przykłady pochodzą z programów miast, które kandydowały do tytułu. W związku z tym mogą się one trochę różnić od projektów, które były lub będą w rzeczywistości realizowane w roku, w którym te miasta były lub będą Stolicami Kultury.

Jakość wniosku zależy przede wszystkim od dobrego zrozumienia idei Europejskiej Stolicy Kultury i kryteriów selekcji. Dlatego też należy przypomnieć następujące podstawowe kwestie.

3.1) Myśl przewodnia obchodów „Europejskiej Stolicy Kultury”

- Tytuł przyznawany jest miastu na jeden konkretny rok. Miasta, które przedstawią swoją kandydaturę do tytułu mają możliwość włączenia do swojego programu terytorium regionu – lub euroregionu w przypadku miast granicznych. Na przykład Luksemburg w 2007 r. włączył do swojego programu Wielki Region, a Essen w 2010 r. włączyło Zagłębie Ruhry.
- Miasto nie jest wyznaczone na Stolicę jedynie z racji tego jakim jest miastem lub co robi. Miasto otrzymuje tytuł przede wszystkim za program szczególnych wydarzeń kulturalnych, które zamierza zorganizować w trakcie danego roku, a który musi być rokiem wyjątkowym. W tym sensie idea Stolicy całkowicie różni się od idei na przykład Światowego Dziedzictwa UNESCO. Tytuł jest czymś więcej niż tylko znakiem. Jest on ukoronowaniem roku ważnego

dla miasta z kulturalnego punktu widzenia. W związku z tym złożenie wniosku w postaci broszury turystycznej miasta byłoby nie na miejscu.

Miasto może wykorzystać swoje cechy szczególne i dać dowód kreatywności. Dziedzictwo i stałe życie kulturalne miast są ważnymi atutami, ale mogą stanowić jedynie podstawę do organizacji obchodów.

- Program roku Europejskiej Stolicy Kultury musi mieć wyjątkowy charakter: będzie on specjalnie przygotowany dla tytułu.

Niektóre miasta kandydujące mogły poczuć pokusę zebrania w jedną różnorodną całość pod nazwą Europejskiej Stolicy Kultury wydarzeń kulturalnych, które z reguły odbywają się w tym mieście lub „po prostu” podkreślić swoje architektoniczne dziedzictwo. Te miasta nie zostały wybrane.

- Obchody są okazją do wzmocnienia współpracy w dziedzinie kultury i promowania trwałego dialogu na szczeblu europejskim. Powinny przy tym uwydatniać wspólnotę i różnorodność kultur Europy. Przez różnorodność kulturową rozumie się również bogactwo wniesione przez całą ludność zamieszkującą miasto, migrującą lub dopiero co osiadłą, pochodzącą z innych rejonów, a nawet spoza Europy. Jednym z głównych celów obchodów jest poszerzanie wiedzy obywateli europejskich o sobie nawzajem oraz doprowadzenie do powstania poczucia przynależności do tej samej wspólnoty. W tym sensie ogólna wizja obchodów musi być „europejska”, a program musi być interesujący na szczeblu europejskim.

- Dobrze by było, gdyby oba miasta noszące tytuł Europejskiej Stolicy Kultury w tym samym roku nawiązywały nawzajem do swoich programów.

- Doświadczenie poprzednich selekcji pokazuje, że miasta, które poważnie podeszły do przygotowania wniosku mogą skorzystać z przeprowadzonych prac – nawet jeśli ostatecznie nie otrzymają tytułu Stolicy Kultury. Mobilizacja zainteresowanych podmiotów w tej dziedzinie, rozważania na temat polityki kulturalnej, planowane partnerstwa mogą być wykorzystane do nadania rozmachu życiu kulturalnemu miasta.

3.2) Europejski wymiar obchodów

Jeśli chodzi o „wymiar europejski”, art. 4 decyzji 1622/2006/WE stanowi, że program

- a) wzmacnia współpracę w każdym sektorze kultury pomiędzy podmiotami z dziedziny kultury, artystami i miastami z danego państwa członkowskiego i innych państw członkowskich,
- b) podkreśla bogactwo różnorodności kulturowej w Europie,
- c) uwypukla wspólne aspekty kultury europejskiej.

W załącznikach (zob. załączniki **A**, **B** i **C**) znajdują się wyjaśnienia i przykłady w celu zilustrowania pojęcia „wymiaru europejskiego”, w związku z podanymi kryteriami.

Innymi słowy chodzi o to, by miasto kandydujące podkreśliło rolę, jaką odegrało w kulturze europejskiej, swoje związki z nią, swoje miejsce i przynależność do Europy oraz swój obecny udział w europejskim życiu artystycznym i kulturalnym obok swoich szczególnych cech. Ten wymiar europejski może również być wyrażony przez miasto w dialogu i wymianie, które

miasto ustanowi z innymi kulturami i artystami z innych kontynentów tak, aby sprzyjać dialogowi pomiędzy kulturami.

Idea wymiaru europejskiego obejmuje przede wszystkim dwa aspekty:

- 1) tematy: charakter wykorzystanych tematów (załącznik **A**),
- 2) sposób organizacji obchodów ujętych w programie (załącznik **B**).

W załączniku **C** zawarto przykłady, które mimo że nie wpisują się bezpośrednio w żaden z podanych powyżej aspektów, dotyczą europejskiego wymiaru Stolicy Kultury.

Ponadto europejski wymiar obchodów widać również po tym, jak wpisują się one w europejskie działania kulturalne oraz po właściwym włączeniu europejskich instytucji i ich polityk. Na przykład zachęca się do realizacji wszelkich wydarzeń odbywających się w Stolicy Kultury zgodnych z 3 priorytetami programu ramowego Kultura.

Te 3 priorytety to:

- promowanie ponadnarodowej mobilności osób pracujących w sektorze kultury,
- wspieranie ponadnarodowego obiegu dzieł i wytworów artystycznych i kulturalnych,
- wspieranie dialogu kulturowego.

Ponadto promowanie programu, organizowanie wręczania europejskich nagród i konferencji na szczeblu europejskim, wspieranie spotkań artystów i podmiotów ze świata kultury mających na celu sprzyjać współpracy takiej, jaka jest wspierana przez program Kultura mogą przyczynić się do wpisania obchodów Stolic Kultury w ramy ogólnoeuropejskich działań kulturalnych.

Powyzsze priorytety powinny być tak zorganizowane, by zagwarantować obchodom szeroki odbiór i by były one naprawdę interesujące na szczeblu europejskim.

W celu uporządkowania informacji znajdujących się w załączniku do każdego z podkreślonych tematów podane są różne interpretacje, zilustrowane serią przykładów.

3.3) Kryteria dotyczące „miasta i obywateli”:

Druaga grupa kryteriów, które musi wypełnić miasto kandydujące do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury to „miasto i obywatele”. W tym kontekście, słowo „obywatele” stanowi skrót określający obywateli europejskich i wszystkich tych, którzy żyją w Unii Europejskiej na stałe lub tymczasowo.

Zgodnie z nią (zob. art. 4 decyzji 1622/2006/WE) program powinien:

- a) wspierać udział mieszkańców danego miasta i jego okolic oraz wzbudzać ich zainteresowanie oraz zainteresowanie obywateli mieszkających za granicą,
- b) być trwały i stanowić integralną część długofalowego rozwoju kulturalnego i społecznego miasta.

W załącznikach (zob. załączniki **D** i **E**) znajdują się wyjaśnienia i przykłady w celu zilustrowania tych pojęć.

Z kryteriów zgrupowanych wokół tematu „miasto i obywatele” wynikają dwie zasady:

1) ogólny udział: chodzi o to, by stworzyć Europejską Stolicę Kultury, która będzie atrakcyjna i będzie zachęcać do udziału. Tego dotyczy załącznik **D**.

Atrakcyjność od szczebla lokalnego do europejskiego jest jednym z głównych celów Stolicy Kultury: w jaki sposób przyciągnąć nie tylko ludność lokalną i ludność danego kraju, ale również turystów zagranicznych? W przypadku miasta znajdującego się na przykład w krajach bałtyckich można by ten problem sformułować w następujący sposób: w jaki sposób zainteresować obchodami turystę hiszpańskiego, greckiego lub szwedzkiego? Miasta kandydujące będą musiały się zmierzyć z tego rodzaju pytaniami. Należy unikać wydarzeń o charakterze czysto lokalnym. Jednym z celów obchodów jest również promowanie turystyki na szczeblu europejskim.

Oprócz widoczności obchodów chodzi o zachęcenie mieszkańców miasta, regionu i spoza tego miasta i regionu do prawdziwego udziału w obchodach. W tym kontekście zaangażowani powinni czuć się zarówno mieszkańcy, jak i lokalna sieć kulturalna.

Do miasta należy przygotowanie wyważonego projektu podkreślającego specyfikę miasta jako elementu europejskiej różnorodności kulturowej, ale która jest jednocześnie interesująca na szczeblu międzynarodowym i która wzbudza zainteresowanie i entuzjazm lokalnych mieszkańców.

2) zrównoważony charakter wydarzenia, który musi się wpisywać w długoterminowy rozwój miasta: chodzi o stworzenie wydarzenia mającego średnio- i długoterminowy wpływ. O tym jest mowa w załączniku **E**.

To kryterium ma na celu zachęcić miasta do stworzenia programu o trwałych efektach, programu, który wpisze się w długoterminowy rozwój miasta wykraczający poza ulotne atrakcje wydarzeń kulturalnych. Miasta zachęca się do stworzenia długoterminowych projektów i współpracy na bazie tych obchodów. Obchody będą więc stanowić okazję, która będzie mogła się przyczynić do zmiany lub do utrwalenia i rozwinięcia kulturalnych praktyk w mieście.

IV. Klucz do sukcesu

Oprócz przestrzegania kryteriów podanych powyżej, doświadczenie poprzednich Stolic pozwala uwydatnić pewne elementy, które okazują się być ważne dla sukcesu obchodów.

O ile nie ma, w ścisłym znaczeniu tego słowa, klucza do sukcesu obchodów jakimi są Europejskie Stolice Kultury, o tyle eksperci, którzy organizowali obchody, komisje, które

oceniały wnioski oraz wyniki syntetycznego badania zamówionego przez Komisję (tak zwany „raport Palmera”) podkreślają poniższe kwestie:

1. Podstawową sprawą jest dobrze przygotować koncepcję dużo wcześniej na podstawie celów i kryteriów obchodów oraz mieć jasne wyobrażenie tego, co chce się zrobić. Wniosek musi przede wszystkim przedstawiać jasną i spójną wizję danego roku, stworzoną z uwzględnieniem „filozofii” tytułu i kryteriów podanych w decyzji. Zwykle nagromadzenie różnorodnych wydarzeń lub projektów nie może stanowić programu roku dla Europejskiej Stolicy Kultury.

2. Publiczne zaangażowanie w program i budżet musi być zdecydowane i stałe przez cały etap przygotowań do obchodów Stolicy Kultury.

3. Instytucja utworzona w celu opracowania i przeprowadzenia obchodów musi mieć wystarczające możliwości finansowe i administracyjne. Jakość nawiązanych kontaktów i sieci stworzonych ze społeczeństwem obywatelskim mają kluczowe znaczenie.

4. Wybór partnerów i projektów, które będą składać się na program jest jednym z głównych punktów przygotowań, zwłaszcza w ramach „europejskiego wymiaru” obchodów.

W związku z powyższym ważne jest, by:

- starannie wybrać partnerów na szczeblu europejskim: chodzi o to, aby wyjść od istniejących relacji i kontaktów i wcześniej zacząć cały proces tak, aby dużo wcześniej nawiązać kontakty i wszystko zaplanować,
- skoncentrować się na jakości i charakterystyce projektów, a nie na politycznym wymiarze kontaktów; ważne jest, by podejść do wymiaru europejskiego obchodów z dużym dystansem,
- pamiętać, że ambitne i innowacyjne europejskie projekty mają często największy wpływ; nie należy więc obawiać się trudności w tej dziedzinie.

5. Jednym z czynników przyczyniających się do sukcesu poprzednich Stolic Kultury była umiejętność *zaangażowania* jednocześnie sfer kulturalnych i społeczno-gospodarczych oraz lokalnej społeczności. Obchody muszą pogodzić wymogi artystyczne i zapal mieszkańców.

6. Aby zjednoczyć przedstawicieli świata kultury i świata społeczno-gospodarczego wokół wspólnego projektu najpierw należy skonsultować się z osobami, które zajmują się kulturą „w terenie”, tak by obchody zostały zainicjowane oddolnie.

W przypadku partnerstwa przedstawicieli świata społeczno-gospodarczego, można tu podać tytułem przykładu Lille, które umiało zmobilizować partnerów społeczno-gospodarczych z aktywnym udziałem sponsorów. Należy tu przypomnieć, że sponsorzy mają średnio 13 % udziału w środkach wpisanych do budżetu Stolicy Kultury (źródło: raport Palmera). Ta współpraca jest bardzo ważna, szczególnie w sektorze komunikacji. W 2004 r. przedsiębiorstwo kolejowe SNCF specjalnie z okazji obchodów Lille w 2004 r. ustanowiło specjalne tańsze połączenia Lille z licznymi miastami we Francji i za granicą.

7. Organizatorzy obchodów mogą wiele zyskać podkreślając cechy charakterystyczne miasta. Poprzednie Stolicy Kultury podkreślają, że dobrze jest wyjść od kultury lokalnej i rozszerzyć obchody na inne kultury: innymi słowy zalecają, by budować obchody zaczynając od korzeni miasta.

8. Ważne jest, aby program ukierunkowany był na przyszłość, nie zapominając jednocześnie o historii miasta, która jest podstawą jego tożsamości. Oznacza to, że innowacyjny charakter obchodów, a w tym kontekście miejsce przyznane współczesnym formom kulturalnym oraz umiejętność sprzyjania kreatywności, włączając w to artystów lokalnych i europejskich, jest sprawą podstawową. Program będzie opierać się na dynamizmie kulturowym, który wykracza poza atuty historyczne miasta, a zwłaszcza bogactwo jego dziedzictwa.

9. Trwały charakter wydarzenia jest parametrem, który trzeba uwzględnić w projekcie od samego początku: kontynuacja obchodów Stolicy Kultury musi zostać zaplanowana przed tym rokiem.

Chodzi o to, by w ramach podstawowych kryteriów jakimi są „wymiar europejski” oraz „miasto i obywatele” przygotować zrównoważony projekt podkreślający specyfikę miasta jako element europejskiej różnorodności kulturowej, a jednocześnie taki, który będzie atrakcyjny na szczeblu międzynarodowym oraz wzbudzi zainteresowanie i entuzjazm wśród lokalnych mieszkańców i nie tylko.

10. Kampania informacyjna skierowana do miasta, regionu oraz kampania o szerszym zasięgu jest kluczowym elementem planowania obchodów Stolicy Kultury i należy ją przewidzieć dużo wcześniej.

11. Niezależność dyrektora artystycznego i instytucji odpowiedzialnej za wdrożenie programu od władz politycznych może okazać się bardzo ważnym elementem w przygotowywaniu Stolicy. Niektóre poprzednie Stolicy w dużym stopniu ucierpiały na bezpośrednim i wszechobecnym zaangażowaniu władz politycznych w prace instytucji odpowiedzialnej za opracowanie programu. Trzeba pamiętać, że przygotowania miasta do tytułu trwają przynajmniej sześć lat, a politycy mogą się w tym okresie zmieniać.

Badanie zamówione przez Komisję na temat miast, które były Europejskimi Stolicami Kultury w latach 1995–2004 zwane „raportem Palmera” zawiera informacje dotyczące czynników warunkujących powodzenie Stolicy Kultury. Pokazuje ono, że osoby do których się zwrócono, a które brały udział w organizacji obchodów Europejskiej Stolicy Kultury, podkreślają wagę kontekstu wydarzenia, lokalnego zaangażowania, partnerstwa, potrzeby jasnych celów, wystarczających środków i silnego kierownictwa, któremu towarzyszy wola polityczna. W badaniu zalecono, aby strukturze operacyjnej zapewnić niezależność polityczną i artystyczną.

Wszystkie komentarze na ten temat znajdują się na stronach 152–157 tego badania.

Badanie to porusza też kwestię wagi kontroli i oceny systemów stworzonych w celu organizacji obchodów Stolicy (na ten temat: zob. strony 129–131 raportu Palmera).

V. Informowanie o tytule: Karta widoczności.

„Komunikat o tytule Europejskiej Stolicy Kultury powinien być silny i wyraźny. W przeszłości często całkowicie pomijano związek z Unią Europejską, a europejski wymiar nie był co do zasady zbyt mocny. Należy pamiętać jednak, że tytuł jest formalną inicjatywą Unii Europejskiej, europejski wymiar jest jednym z kluczowych kryteriów selekcji, wyznaczenia faktycznie dokonuje Rada Unii Europejskiej, a Komisja Europejska oferuje wsparcie finansowe, jeśli spełniono niezbędne warunki.

Podstawowe znaczenie ma więc wyraźny komunikat o tytule. W tym kontekście ważne są dwa elementy, mianowicie korzystanie z znaku Europejskiej Stolicy Kultury i europejski wymiar obchodów.

5.1. Korzystanie ze znaku Europejskiej Stolicy Kultury

– Miasta określają się tytułem Europejskiej Stolicy Kultury i noszą go, gdy rzeczywiście zostały na nią formalnie wyznaczone przez Radę Unii Europejskiej. Przed formalnym wyznaczeniem powinny we wszelkich materiałach informacyjnych posługiwać się terminem „miasto kandydujące”. Ważne, by nie zapominać o określeniu „Europejska” we wszelkich odniesieniach do tytułu, by nie zagubić europejskiego wymiaru.

Wyznaczone miasta powinny stosować prawidłowy tytuł we wszelkich materiałach informacyjnych, w oficjalnej formie graficznej zamieszczonej w załączniku F. Przejmowanie tytułu, na przykład przez sąsiadujące miasta lub okoliczny region dla własnych celów, jest zabronione.

Jednocześnie miasta mogą opracować własne logo dla wydarzenia (korzystając przy tym z prawidłowego tytułu i określenia „miasto kandydujące” przed wyznaczeniem), o ile zapewnią ono widoczność oficjalnej formy graficznej znaku Europejskiej Stolicy Kultury.

5.2. Europejski wymiar obchodów

Należy dołożyć wszelkich starań, by podkreślić europejski wymiar obchodów. Obok europejskich działań kulturalnych, które są częścią programu na rok obchodów, istnieje kilka innych sposobów uwidocznienia europejskiego wymiaru, a w tym Unii Europejskiej. Poniższa lista zawiera kilka przykładów:

Ceremonia otwarcia i zamknięcia: wiele Stolic organizuje uroczyste przekazanie tytułu w trakcie ceremonii otwarcia i zamknięcia wspólnie z miastami z poprzedniego/kolejnego roku.

- Debaty na temat kwestii europejskich: miasta mogą zaplanować spotkania w celu omówienia kwestii kulturalnych odnoszących się do Europy lub innych zagadnień dotyczących UE, w których brałoby udział wysocy urzędnicy UE. Spotkania takie powinny być organizowane z dużym wyprzedzeniem i najlepiej, gdyby od samego początku angażowały Komisję Europejską. Jedną z dobrych okazji do takich obchodów byłby 9 maja, który jest Dniem Europy; mogłyby im towarzyszyć wystawy i przedstawienia.
- Media: Stolice powinny zapewniać obecność obchodów w lokalnych, krajowych i europejskich mediach, na przykład poprzez transmisję obchodów w telewizji, również poza państwem członkowskim.

- Szkoły: szkoły z danego miasta mogłyby uczestniczyć w pracach związanych z tematyką europejską (na przykład wraz ze szkołami innej Stolicy na dany rok), przy możliwym wsparciu programów europejskich (Comenius).
- Uczelnie: uczelnie Stolic mogłyby zwrócić się do studentów programu Erasmus o wymianę doświadczeń z innymi studentami i młodzieżą.

VI Współfinansowanie obchodów przez UE

Unia Europejska wnosi swój wkład finansowy do działania „Europejskie Stolice Kultury” poprzez program Kultura. Począwszy od tytułu na 2010 r. współfinansowanie obchodów przez UE odbywa się poprzez przyznanie nagrody „imienia Meliny Mercouri”, należy jednak zaznaczyć, że przyznanie tej nagrody nie następuje automatycznie.

Ta nagroda będzie przyznawana Stolicom Kultury najpóźniej 3 miesiące przed rozpoczęciem obchodów z zastrzeżeniem, że wywiązały się one ze zobowiązań podjętych na etapie selekcji oraz wypełniły zalecenia komisji, w szczególności te, które dotyczą europejskiego wymiaru obchodów. Kwota tej nagrody będzie stanowić wkład UE i będzie wynosić, co do zasady, 1,5 miliona euro.

Kwota pieniężna związana z nagrodą zostanie przekazana instytucji odpowiedzialnej za realizację programu. Będzie musiała być ona przeznaczona na finansowanie projektów wpisujących się w program roku lub wynikających z niego.

Inne dziedziny polityki wspólnotowej, takie jak fundusze strukturalne, a zwłaszcza Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejski Fundusz Społeczny (EFS) mogą przyczynić się do rozwoju miast. Fundusze te mogą być wykorzystane w celu rozwoju lokalnej infrastruktury, wzmocnienia spójności społecznej, wsparcia lokalnych polityk na rzecz innowacji, wzrostu i zatrudnienia. Niektóre miasta zyskują w ten sposób możliwość otrzymania środków z tytułu wspólnotowych funduszy strukturalnych.

Środki z funduszy strukturalnych przyznawane są każdemu państwu członkowskiemu w zależności od różnych parametrów strukturalnych. Kwota ta jest następnie dzielona w państwie członkowskim pomiędzy regiony priorytetowe przez „instytucje zarządzające”, odpowiedzialne za zarządzanie tymi środkami. Podział środków jest zaplanowany naprzód kilkuletnim wyprzedzeniem. To zadaniem miasta wyznaczonego na Stolicę Kultury jest ustalenie, w jaki sposób regionalna „instytucja zarządzająca” zaplanowała rozdysponowanie tych środków.

Więcej informacji na ten temat można znaleźć na stronie internetowej Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej: http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc433_en.htm.

Instytucje zajmujące się kulturą uczestniczące w obchodach mają również możliwość otrzymania dotacji na swoje projekty w ramach wspólnotowego programu Kultura pod warunkiem, że będą spełniać wymogi z tym związane, zwłaszcza z punktu widzenia partnerstwa europejskiego. Rok obchodów Stolicy Kultury jest wyjątkowym momentem

pozwalającym stworzyć europejskie partnerstwa wokół projektów związanych z programem Kultura , aa także wokół innych programów wspólnotowych podlegających Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej.

Więcej informacji na temat sposobu udziału w programie Kultura można znaleźć na stronie Internetowej: http://ec.europa.eu/culture/eac/index_en.html.

Informacje dotyczące polityk i programów proponowanych przez Dyrekcję Generalną ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej dostępne są na poniżej podanych stronach Internetowych:

Uczenie się przez całe życie: http://ec.europa.eu/education/index_en.html

- Młodzież: http://ec.europa.eu/youth/index_en.html

- Aktywność obywatelska: http://ec.europa.eu/citizenship/index_en.htm

- Wielojęzyczność: http://ec.europa.eu/education/policies/lang/languages_en.html

Ponadto wskazane są powiązania z odpowiednimi obchodami Roku Europejskiego . Powiązania te mogą niekiedy umożliwiać otrzymanie wspólnotowego finansowania w ramach obchodów Europejskiej Stolicy Kultury.

VII. Ocena obchodów

Zaleca się, by miasto od samego początku opracowywało mechanizm oceny przeprowadzenia obchodów. W szczególności miasto musi być w stanie ocenić, w jaki sposób osiągnięto cele na rok obchodów i w jaki sposób obchody wpłynęły na rozwój miasta. Refleksja i dyscyplina intelektualna, której wymaga ocena, mogą mieć również tę zaletę, że pomogą miastu udoskonalić praktyczne przeprowadzenie obchodów.

Niektóre wcześniejsze Stolicy dokonały oceny (na przykład Brugia 2002, Graz 2003, Lille 2004, Cork 2005, Luksemburg 2007, Stavanger 2008, Liverpool 2008). Oceny są dostępne w internecie lub w naszej siedzibie.

W kontekście Liverpool 2008 Urząd Miasta w Liverpoolu wprowadził Model Liverpoolski – „Impacts 08”. Jest to wspólna inicjatywa badawcza Uniwersytetu w Liverpoolu i [Uniwersytetu Johna Mooresa w Liverpoolu](#), która ocenia społeczne, kulturalne, ekonomiczne i ekologiczne skutki noszenia przez Liverpool tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w 2008 r. Ten program badawczy analizuje postęp i wpływ tego doświadczenia na miasto i jego mieszkańców. Celem programu „Impacts 08” jest opracowanie modelu badawczego do oceny różnorodnych skutków programów odnowy kulturalnej, który mógłby być stosowany do tego typu wydarzeń w całej Europie. Więcej informacji można znaleźć pod następującym adresem: <http://www.liv.ac.uk/impacts08/>

Od Komisji Europejskiej również wymaga się zapewnienia zewnętrznej i niezależnej oceny wyników obchodów Europejskiej Stolicy Kultury z poprzedniego roku zgodnie z celami i kryteriami działania (zob. art. 12 decyzji ustanawiającej Stolicy), w oparciu o dane i badania oceniające dostępne w miastach.

Celem tej oceny jest podkreślenie sposobu, w jaki miasto przeprowadziło obchody w oparciu o cele i kryteria związane z obchodami oraz zakres, w jakim miasto wywiązało się ze zobowiązań podjętych na etapie selekcji, ze szczególnym uwzględnieniem europejskiej wartości dodanej. Ocena – przeprowadzona przez niezależnego wykonawcę dla Komisji – dostarczy zbiorczego opisu procesu przeprowadzenia obchodów, w tym analizę statystyczną i ogólne wnioski. Analiza obejmuje skuteczność, wydajność i trwałość wydarzenia. Bierze ona również pod uwagę strategię informacyjną i promocyjną, a także możliwe skutki wydarzenia dla długoterminowego kulturalnego, społecznego i urbanistycznego rozwoju miasta.

W oparciu o to niezależne badanie Komisja dostarczy innym europejskim instytucjom sprawozdanie, które powinno zostać również opublikowane w Internecie.

VIII. Dzielenie się dobrymi praktykami:

Doświadczenie zdobyte przez miasta, które już były Europejskimi Stolicami Kultury jest cennym źródłem informacji dla miast starających się o tytuł. W związku z tym dzielenie się dobrymi praktykami, jakim jest uświadamianie trudności napotkanych przez poprzednie Stolicę, jest bardzo ważnym elementem rozwoju kolejnych obchodów.

Miastom zainteresowanym obchodami zaleca się:

- zaopatrzenie się w raport Palmera, do którego dokładne odnośniki podane są w punkcie „źródła informacji” poniżej;
- udział w dniach informacyjnych o Stolicach organizowanych przez Komisję w Brukseli,
- skontaktowanie się z osobami odpowiedzialnymi za organizację obchodów w poprzednich Stolicach,
- nawiązanie kontaktów z sieciami Stolic;
- zapoznanie się z dokumentacją poprzednich Stolic Kultury przechowywaną w Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej w Brukseli (1, place Madou, Bruksela). Konieczne jest wcześniejsze wysłanie zapytania na następujący adres: Eac-Culture@ec.europa.eu

IX Źródła informacji

1. Strona Internetowa Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej: http://ec.europa.eu/culture/eac/index_en.html (strona w trakcie tworzenia)

2. Decyzja 1622/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 2006 roku ustanawiająca działanie Wspólnoty na rzecz obchodów „Europejskiej Stolicy Kultury” w latach 2007–2019 (Dz.U. L 304 z 3.11.2006, s. 1).

3. Decyzja 1419/1999/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 roku ustanawiająca działanie Wspólnoty na rzecz obchodów „Europejskiej Stolicy Kultury” w latach 2005–2019 (Dz.U. L 166 z 1.7.1999, s. 1). Decyzja zmieniona decyzją nr 649/2005/WE (Dz. U. L 117 z 4.5.2005, s. 20).

4. „Raport Palmera”: badanie na temat europejskich stolic i miast kultury oraz dotyczące europejskich miesięcy kultury (1995–2004) przeprowadzone przez Palmer/RAE Associates, które jest dostępne w Internecie na stronie Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej: http://ec.europa.eu/culture/eac/index_en.html i w postaci drukowanej, na wniosek złożony do Komisji Europejskiej (adres e-mail: Eac-Culture@ec.europa.eu).

Załącznik A: WYMIAR EUROPEJSKI Z PODZIAŁEM WG WYEKSPONOWANYCH TEMATÓW

Chodzi o tematy, które pokazują wkład miasta w europejskie wspólne dziedzictwo kulturowe i które podkreślają obecny udział miasta w europejskim życiu kulturalnym. Poprzez te tematy miasto pokazuje swoje europejskie aspekty.

Tu możemy podać następujące przykłady:

a) Artystyczne/kulturalne ruchy i style powszechne i znane w Europie inspirowane przez miasto, lub w których miasto ma znaczny udział.

Tytuł projektu: *Europejskie Dialogi Barokowe*

Stolica Kultury: *Wilno 2009*

Data projektu: *rozpoczęcie 16 lutego 2009 r.*

Myśl przewodnia: Specjalny program projektów poświęconych sztuce baroku (architektura, muzyka, teatr, malarstwo, literatura i taniec) i środkiem wyrazu, realizowany w roku 2009 w różnych miejscach. Ma on na celu dokonać aktualnej prezentacji i nowoczesnej interpretacji artystycznego dziedzictwa europejskiego baroku, który ukształtował Wilno. Wilno rozwijało się jako miasto barokowe z punktu widzenia tożsamości kulturowej. Jedną jego stroną była zwrócona na barokowe formy we Włoszech i w Europie Środkowej, a drugą na samo miasto, na wileński styl barokowej ekspresji, tak zwany europejski dialekt barokowy. To ten dialog pomiędzy barokiem Europy Wschodniej i barokiem północnym Wilna tworzy tę unikalną platformę i nowe mosty w kierunku przyszłości, która dopiero nadejdzie. Projekt zainicjuje intensywny i ożywiony dialog pomiędzy europejskimi krajami i narodami XX wieku poprzez liczne wydarzenia kulturalne. Barokowi wykonawcy, historycy kultury i inni artyści z 27 krajów europejskich będą brać udział w programie Europejskich Dialogów Barokowych⁴.

⁴ Wilno CV, kreatywność i witalność, s. 9.

b) Niedawny rozwój ruchów i stylów artystycznych i kulturalnych.

Obchody Europejskiej Stolicy Kultury stanowią platformę umożliwiającą promocję nowych tendencji i ruchów artystycznych i kulturalnych, które jeszcze nie są dobrze znane i które zasługują na to, by skierować na nie światło reflektorów na arenie europejskiej.

Organizatorzy będą mogli zadowolić się europejskimi aspektami tych nowych tendencji tak, aby wystawy te były zgodne z niezbędnym europejskim wymiarem obchodów.

Tytuł projektu: „Fantom żądy”

Stolica Kultury: *Graz 2003*

Daty projektu: *2003*

Myśl przewodnia: Jednym z kluczowych elementów sukcesu miasta Graz jako Europejskiej Stolicy Kultury w 2003 roku było skoncentrowanie się na nowych, współczesnych ruchach w sztuce, które czasami nawiązywały do tematów z przeszłości. Wystawa „Fantom żądy” pokazywała w jaki sposób współczesna sztuka odzwierciedla wpływ dzieł Leopolda von Sacher-Masoch (który spędził większość swojego życia w Graz) na sztukę.

Dobrze jest tutaj podkreślić wymiar innowacyjności wśród artystów otwartych na nowe technologie, eksperymenty i innowacje techniczne lub na polu społecznym.

Tytuły projektów: „Kina przyszłości” i „Mikroszaleństwa”

Stolica Kultury: *Lille 2004*

Daty projektów: *2004*

Myśl przewodnia: Pierwsze z tych dwóch wydarzeń wyróżnia się wykorzystaniem przez uczestniczących artystów „nowych obrazów”; drugie – odsyła do małych instalacji powierzonych projektantom i rozmieszczonych w mieście oraz w miejscach wystawienniczych. Zainteresowanie nimi wśród publiczności było niezaprzeczalne.

c) Czołowe postacie ze świata kultury danego miasta, które zostały artystami „europejskimi” dzięki swojej sławie lub mobilność oraz roli w skali europejskiej.

Tytuł projektu: *Wystawa dzieł Rubensa*

Stolica Kultury: *Lille 2004*

Daty projektu: *2004*

Myśl przewodnia: Lille 2004 zorganizowało wielką wystawę dzieł Rubensa, by uczcić tego malarza, który jest głęboko zakorzeniony w historii Flandrii. Artysta ten stworzył wiele obrazów dla kościołów, jak również dla europejskich rodzin królewskich, a jednocześnie podejmował się misji dyplomatycznych w całej Europie. Nim przeniósł się do Włoch, gdzie spędził 8 lat, kształcił się u mistrzów flamandzkich w Antwerpii. W związku z tym sztuka Rubensa reprezentowała paneuropejską tożsamość. Ta inicjatywa symbolizowała chęć pokazania doskonałości i uniwersalizmu. Wystawa w Lille podkreśliła zarówno jego styl malarski, jak i humanistyczny wymiar jego sztuki. Powiązania z Antwerpią (przez wystawę „Rubens kolekcjoner”) i z Arras (wystawa „Rubens kontra Poussin”) nawiązywała do wielkiego sporu, który miał miejsce w XVII wieku w Europie pomiędzy rysowaniem a

kolorem) oraz ze sztuką współczesną (wystawa „Wybraliśmy Rubensa” pokazuje 28 dzieł artystów na 12 tematów zainspirowanych pracami flamandzkiego mistrza oraz proponuje fascynującą paralelę między sztuką epoki Rubensa a dziełami współczesnymi) pokazują wpływy na tego artystę w czasie i przestrzeni. Projekt posłużył również za podstawę rozwoju turystyki.

d) Postacie, które były/są Europejczykami, ale które nie stały się tak sławne jak ich koledzy.

Tytuł projektu: *Joze Plecnik i Ljubljana*
Stolica Kultury: *Graz 2003*
Daty projektu: *2003*

Myśl przewodnia: Graz 2003 zorganizowało wystawę prac Jože Plečnika, architekta słoweńskiego z Ljubljany z przełomu XIX i XX wieku, który miał duży wpływ na prace wielu architektów z różnych krajów europejskich, mimo że nie był tak sławny jak np. Le Corbusier czy Walter Gropius.

e) Określenie i uwypuklenie aspektów europejskiej historii, tożsamości i dziedzictwa, które już są obecne w wyznaczonym mieście/promowanie wśród europejskich społeczeństw wiedzy o postaciach i wydarzeniach, które miały wpływ na historię i kulturę miasta.

Ta tematyka ma na celu pokazać obecne skutki wydarzeń lub elementów historii, które miały miejsce na szczeblu europejskim.

Tytuł projektu: *Wielkie europejskie osobistości*
Stolica Kultury: *Luksemburg 2007*
Daty projektu: *cały 2007 r.*

Myśl przewodnia: Projekt ten ma na celu przedstawić obywatelom UE i Wielkiego Regionu Luksemburga osobistości, które w przeszłości lub niedawno przyczyniły się do rozwoju idei Europy. Na przykład, Robert Schuman jest jednym z ojców założycieli Unii Europejskiej. Odegrał on znaczącą rolę w tworzeniu Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, która była pierwszym krokiem w procesie powstawania Unii Europejskiej. Robert Schuman urodził się w Clausem w Luksemburgu. Jego ojciec był Francuzem, a matka Luksemburką. W związku z przyłączeniem Alzacji–Lotaryngii w 1871 roku przez Prusy (z których pochodził jego ojciec) odziedziczył niemieckie obywatelstwo. Projekt ten oddaje mu cześć, poprzez utworzenie chóru im. Roberta Schumana i nagrody im. Roberta Schumana w dziedzinie sztuki. Główne wydarzenia będą mieć miejsce w Domu Roberta Schumana (położonym w Scy-Chazelles)⁵.

⁵ Luksemburg i Wielki Region Luksemburga, Europejska Stolica Kultury 2007, s. 46.

f) Historia i tradycje kulturowe w Europie – szczególny wyraz Unii Europejskiej.

Tytuł projektu: *Granice*
Stolica Kultury: *Cork 2005*
Daty projektu: *cały 2005 r.*

Myśl przewodnia: Artysta Dara McGrath stworzył wystawę dokumentalną wokół serii zdjęć zrobionych na wewnętrznych punktach kontroli granicznej w Unii Europejskiej. Projekt był przygotowywany przez trzy lata, a zdjęcia poruszają kwestie granic geograficznych, tożsamości i narodowości w europejskim kontekście. Projekt był zrealizowany w postaci wystawy na billboardach w Cork⁶.

g) Rozwijanie europejskich tematów i spraw, wyzwania stojące obecnie przed Europą.

Tytuł projektu: *Otwarty port pokoju, praw człowieka i rozwiązywania konfliktów*
Stolica Kultury: *Stavanger 2008*
Daty projektu: *2004-2008*

Myśl przewodnia: Organizacja Worldview Rights oraz Fundacja Laureatów Pokojowej Nagrody Nobla, obie z siedzibą w Stavanger, uczyniły z konferencji „Point of Peace” stałe miejsce spotkań laureatów Pokojowej Nagrody Nobla oraz innych osób, które pracują na rzecz pokojowego rozwiązywania konfliktów. „Point of Peace” odbywać się będzie co drugi rok i będzie składać się z: międzynarodowej konferencji pokojowej, międzynarodowego programu kulturalnego, warsztatów literackich i projektów sztuki, międzynarodowej wystawy i ekspozycji z udziałem czołowych światowych uczestników prac na rzecz pokoju, kilku inicjatyw i działań komunikacyjnych skierowanych do krajów żyjących w ucisku oraz z koncertu nadawanego przez telewizję na cały świat. W ramach programu artystycznego ma miejsce inauguracja współpracy pomiędzy „Point of Peace”, wspieranego przez wielu międzynarodowych artystów, a młodymi, obiecującymi artystami z krajów pochodzenia zdobywców Pokojowej Nagrody Nobla. Celem jest wykorzystanie sztuki jako środka przekazującego różnorodność i porozumienie pomiędzy narodami oraz promocja wymiany pomiędzy artystami z Europy i reszty świata⁷.

h) Wydarzenia koncentrujące się na talentach artystów europejskich.

Tytuł projektu: *Świat równoległy – Polska*
Stolica Kultury: *Lille 2004*
Daty projektu: *maj 2004 r.*

Myśl przewodnia: Lille 2004 zorganizowało różne wydarzenia poświęcone konkretnemu tematowi lub obcemu krajowi, nazwane „Światy równoległe”. Lille zaprosiło na przykład

⁶ Cork 2005 Europejską Stolicą Kultury, s. 39.

⁷ Otwarty port, cz. 2 wniosku, Stavanger 2008, s. 25.

polskich artystów z dziedziny teatru, tańca, muzyki itd. na występy w niektórych budynkach *Maisons Folies* (stare poprzemysłowe budynki przekształcone do celów przedsięwzięć kulturalnych) oraz by przedstawili prace młodych artystów.

i) Miejsce i rola kultur imigrantów w mieście.

Tytuł projektu: *Imigranci – zmiierzając ku wspólnej przyszłości*

Stolica Kultury: *Stambuł 2010*

Daty projektu: *cały 2010 r.*

Myśl przewodnia: Projekt ten ma na celu stworzenie wspólnych podstaw dla porozumiewania się poprzez uniwersalny język kina oraz naświetlenie różnych aspektów imigracji tak, jak jest ona doświadczana w różnych krajach, w różnych kulturach. Chociaż problemy i kwestie związane z imigracją wydają się różnić w zależności od kraju, to konsekwencje są takie same. Różne podejścia kreatywnych umysłów przedstawiają być może świeżą humanistyczną wizję tego wspólnego problemu. Stambuł jest miejscem znamionym, ponieważ w swojej historii miasto to przyjęło wielu imigrantów. Trzy krótkie filmy fabularne na temat imigracji w Europie zostaną zrealizowane po ogłoszeniu konkursu otwartego dla wszystkich krajów członkowskich i krajów kandydujących⁸.

Załącznik B: WYMIAR EUROPEJSKI Z PODZIAŁEM NA REALIZACJĘ PROJEKTÓW

Ten aspekt może być podzielony na różne części, w tym na przykład:

j) Współpraca, koprodukcja, wymiana i inne sposoby rozwijania współpracy pomiędzy artystami, organizacjami i grupami kulturalnymi, pochodzącymi z różnych krajów Europy, objazdowa produkcja/wystawy w innych krajach.

Tytuł projektu: *Teatry Europy*

Stolica Kultury: *Genua 2004*

Daty projektu: *październik–listopad 2004 r.*

Myśl przewodnia: W sezonie 2004 r. nazwanym „Podróż do Europy”, Teatro Stabile di Genoa dołączył specjalny projekt zatytułowany „Teatry Europy”. Przez cały 2004 rok program

⁸ Projekt numer 67, Stambuł ESK 2010.

sezonu zabrał widzów w podróż w czasie i w przestrzeni w ramach europejskiego teatru za pośrednictwem trzydziestu przedstawień wyprodukowanych przez sam teatr oraz przedstawień gościnnych od Eurypidesa po Moliera, od Szekspira po Kleista, do Cervantesa po Kafkę, od Pintera po Pirandella, od Dario Fo po Botho Straussa itd. W ramach „Teatrów Europy” zaplanowano organizację cyklu różnych europejskich sztuk teatralnych przedstawionych w oryginalnym języku przez 4 zespoły teatralne z różnych krajów europejskich (Włochy, Francja, Niemcy i Litwa) zaproszonych do Genui⁹.

k) Bardzo specyficzne partnerstwa pomiędzy dwoma i więcej miastami lub w ramach regionu.

Tytuł projektu: *Projekt „squatersi”*

Stolica Kultury: *Porto i Rotterdam 2001*

Daty projektu: *2001*

Myśl przewodnia: Ten projekt poświęcony jest miastu, przestrzeni miejskiej i temu w jaki sposób przestrzeń funkcjonuje w specyficznych, lokalnych warunkach Rotterdamu i Porto. Międzynarodowi artyści zostali zaproszeni do tych miast, by je lepiej poznać. Lokalne różnice zostały przedstawione obok siebie poprzez pokazanie dwóch filmów mających ten sam scenariusz, ale które zostały nakręcone w obu miastach. Zorganizowany został projekt zbierania funduszy w Rotterdamie na posadzenie drzew w Porto. Francis Alÿs (Belgia, Meksyk) pokazuje swoje archiwa, włącznie z paroma słynnymi projektami spacerowymi. Wyjątkowy charakter każdego projektu i miejsca nadaje „squatersom” strukturę komórkową. Każda praca stanowi mini-wystawę w specyficznym miejscu miasta i nadaje temu miejscu nowe znaczenie¹⁰.

**Załącznik C KILKA PRZYKŁADÓW CELNEGO UJĘCIA WYMIARU EUROPEJSKIEGO
EUROPEJSKIEJ STOLICY KULTURY**

W niektórych przypadkach oba wymienione powyżej aspekty, to znaczy tematy i sposób przygotowywania wydarzeń, mogą się razem mieszać. Zawartość oraz realizacja wydarzeń składających się na program obchodów mogą razem stanowić wymiar europejski wychodzący poza zwykłe współfinansowanie.

Dobrze jest tutaj podkreślić wagę wymiany międzykulturowej na rzecz promocji różnorodności i dialogu z krajami trzecimi. Chodzi tu o pokazanie artystów urodzonych poza Europą, którzy mieszkają w Stolicy Kultury lub o zarezerwowanie miejsca w programie dla krajów lub wspólnot, które odegrały jakąś rolę w historii miasta. Można tu sobie również wyobrazić, że artyści mieszkający w tym mieście zostaną zaproszeni, a ogólnie rzecz biorąc, że zostaną stworzone rozwiązania sprzyjające wymianie kulturowej. Lista ta nie jest

⁹ <http://www.genova-2004.it/default.asp?id=376&lingua=ENG>

¹⁰ www.absolutearts.com

wyczerpująca. Eksperci podkreślili fakt, że często, w praktyce, aspekt europejski niektórych zaproponowanych tematów wynika ze stworzonego partnerstwa.

Tytuł projektu: *Balkański konsulat*
Stolica Kultury: *Graz 2003*
Daty projektu: *2003*

Myśl przewodnia: „Balkański konsulat”, który został stworzony i prowadzony w Graz przez rok nie tylko dał możliwość artystom z krajów bałkańskich wystawiania w Graz swoich prac, ale również poruszył międzynarodowy, europejski wymiar „Bałkanów” i zaprosił artystów do przygotowania wystaw w Graz, w oparciu o ich pochodzenie, doświadczenie i koncepcję pracy.

Tytuł projektu: *Partnerstwo z Rumunią, a w szczególności z Sybinem*
Stolica Kultury: *Luksemburg 2007*
Daty projektu: *trwa*

Myśl przewodnia: W XII do okręgu Sybin przybyło wielu luksemburskich i niemieckich kolonistów. O tych saksońskich migrantach przypomina odmiana języka frankońskiego, bardzo zbliżonego do obecnego luksemburskiego, której używa część rdzennej ludności w tym regionie. W programie zaplanowano otwarcie „Domu Luksemburga” w centrum Sybina. Uatrakcyjniona zostanie istniejąca ścieżka kulturowa w Sybinie. Odbędą się wymiany z artystami z cygańskiej ludności Sybina¹¹.

Tytuł projektu: *Cały Beckett*
Stolica Kultury: *Cork 2005*
Daty projektu: *2005*

Myśl przewodnia: Gare St. Lazare Players, grupa teatralna z Paryża, jest ściśle związana z twórczością Samuela Becketta. W 2005 roku miasto Cork w zaprosiło Gare St. Lazare do siebie, aby pokazali swoje prace, ale w szczególności, by pokazali miasto przez pryzmat beckettowskiej estetyki. Grupa Gare St. Lazare Players zaprezentowała unikalny cykl prozy Becketta, na który złożyły się „Teksty po nic”, „III widziane III powiedziane” oraz „Wystarczy” w takich zakątkach miasta, które zazwyczaj nie są dostępne dla szerokiej publiczności¹².

Tytuł projektu: *Rozszerzenie*
Stolica Kultury: *Cork 2005*
Daty projektu: *2005*

¹¹ Zob. Luksemburg i Wielki Region Luksemburga, Europejska Stolica Kultury 2007, s. 50.

¹² Cork 2005 Europejską Stolicą Kultury, s. 35.

Myśl przewodnia: Świadomy historycznego momentu, pełen radości z racji rozszerzenia granic Unii Europejskiej na inne narody, Cork świętował w 2005 roku powrót Europy Wschodniej do domu. Zamiarem było pobudzenie, zaangażowanie, rzucenie wyzwania i edukacja każdego lokalnego obywatela i gościa odwiedzającego miasto Cork poprzez serię gościnnych wystaw na temat kultur Nowej Europy. Nowe państwa prezentowały swoją kulturę – na swój sposób, w swoim stylu – każde przez miesiąc. Miasto Cork było dumnym gospodarzem tych twórczych ambasad, zwiększając znaczenie wzajemnego oddziaływania kulturowego na szczeblu lokalnym i światowym, wzbogacając międzynarodową wymianę kulturową i tworząc nowe nieformalne relacje pomiędzy artystami¹³.

Tytuł projektu: *Most fotograficzny*
Stolica Kultury: *Stambuł 2010*
Daty projektu: *cały 2010 r.*

Myśl przewodnia: Celem jest doprowadzenie do spotkania artystów z Europejskich Stolic Kultury, a w szczególności fotografów, którzy stosują najmocniejszej artystyczny środek przekazu naszej epoki, by promowali oni Stambuł zagranicą. W ten sposób przez rok Stambuł stanie się stolicą kulturalnych spotkań fotografów i ich kultur. Poprzez ten projekt mieszkańcy Stambułu zdobędą świeże spojrzenie na 37 Europejskich Stolic Kultury, a młodzi tureccy fotografowie zostaną wybrani do zrobienia zdjęć różnym stolicom. Z kolei młodzi fotografowie z 37 Stolic Kultury spędzą w Stambule tydzień, by fotografować to miasto¹⁴.

Tytuł projektu: *Miasta na krawędzi*
Stolica Kultury: *Liverpool*
Daty projektu: *2008*

Myśl przewodnia: Liverpool zaplanował projekt zatytułowany „Miasta na krawędzi” poświęcony pięciu miastom portowym (Liverpool, Marsylia, Neapol, Stambuł i Gdańsk). Te miasta mają wiele wspólnych motywów przewodnich, takich jak dziedzictwo portowe, ludność migrująca, problemy społeczne i gospodarcze oraz jedyną taką tożsamość w całym kraju. Liverpool ma również dobry projekt bliźniaczy z Szanghajem i Nowym Jorkiem – takie projekty są udane, bo miasta te mają dobre powody do nawiązania współpracy bliźniaczej.

Tytuł projektu: *Przeniesienie*
Stolica Kultury: *Cork 2005*
Daty projektu: *maj–lipiec 2005 r.*

¹³ Cork 2005 Europejską Stolicą Kultury, s. 57.

¹⁴ Projekt numer 41, Stambuł ESK 2010.

Myśl przewodnia: Cykl przedstawień teatralnych pokazywanych poza teatrem. Grupa teatralna miasta Cork sprzymierzyła swe siły z trzema innymi europejskimi grupami (z Francji, Polski i Zjednoczonego Królestwa), by przygotować sezon przedstawień do wystawienia poza teatrem w nietypowych i historycznych miejscach w sercu miasta Cork.

l) Organizacja specjalnych działań mających na celu wspieranie i rozwój twórczej działalności, zachęcanie artystów do innowacji oraz tworzenie nowych form działań kulturalnych i dialogu kulturowego.

Tytuł projektu: *Wiek symulacji – konferencja i wystawa*

Stolica Kultury: *Linz 2009*

Daty projektu: *Konferencja w styczniu 2009 r., wystawa styczeń–sierpień 2009 r.*

Myśl przewodnia: Projekt oparty na temacie „Wiek symulacji”. Ten interdyscyplinarny projekt tworzą Bill Buxton, Moses Boudourides (Zjednoczone Królestwo), Ken Perlin (Stany Zjednoczone), Vladimir Batagelj (Słowenia), Eric Klopfer (Stany Zjednoczone) i wielu innych międzynarodowych ekspertów w dziedzinie edukacji, nauki i badań. Wieczorne przedstawienia wokół programu offowego.

m) Organizacja specjalnych projektów kulturalnych mających na celu zachęcić młodych ludzi do zainteresowania się sztuką.

Tytuł projektu: *Nowi Młodzi Europejczycy*

Stolica Kultury: *Cork 2005*

Daty projektu: *Wystawa od kwietnia 2004 roku, a potem w objeździe*

Myśl przewodnia: Nowi Młodzi Europejczycy to projekt fotograficzny i pisarski, który pokazuje marzenia i aspiracje młodych ludzi w dzisiejszej Europie, bez względu na ich pochodzenie. W projekcie bierze udział dziesięcioro młodych ludzi z każdego miasta, połowa urodzonych w tym mieście, a druga połowa imigrantów. Projekt pozwala osobom starającym się o azyl oraz lokalnej młodzieży pokazać ich własny wizerunek, aspiracje i obawy w miejscu publicznym. Na projekt składa się debata, dyskusja i wystawa, wszystkie skupione na zagadnieniu nowych europejskich tożsamości; ich uczestnicy będą koncentrować się na różnicach kulturowych, integracji i koncepcji obywatelstwa. Projekt został przygotowany wspólnie przez Cork, NASC, Ógra Chorcaí i British Council¹⁵.

n) Organizacja specjalnych projektów kulturalnych mających na celu zwiększenie spójności społecznej.

Tytuł projektu: *Mrówki kultury maszerują w kierunku 2010 roku*

Stolica Kultury: *Stambuł 2010*

Daty projektu: *od 2010 przez trzy lata*

¹⁵ s. 37: Cork 2005 Europejską Stolicą Kultury.

Myśl przewodnia: Celem projektu jest zwiększenie wiedzy wśród dzieci na temat życia w europejskim mieście kultury, aby pomóc im rozpoznać wielowymiarowe wyzwania jakie niesie ze sobą życie i wpływ na ich osobowość oraz aby ukierunkować ich wiedzę i umiejętności na pozytywne podejście i osobisty rozwój. Projekt zaczyna się od uczniów szóstej klasy¹⁶.

o) Rozwój wysokiej jakości, innowacyjnej europejskiej turystyki kulturalnej z odpowiednim uwzględnieniem znaczenia zarządzania dziedzictwem kulturowym na zrównoważonych zasadach.

Tytuł projektu: *Projekt na rzecz zrównoważonej turystyki i rewitalizacji obszarów miejskich*

Stolica Kultury: *Stambuł 2010*

Daty projektu: *cały 2010 rok*

Myśl przewodnia: Projekt jest tak zaplanowany, by doprowadzić Stambuł do 2010 roku, a ponadto uwzględnia projekty władz miejskich Stambułu: „Wieże Anemas”, „Pałac Tekfur” i „Mury miasta” w taki sposób, by wspierać rewitalizację miasta i „zrównoważoną turystykę”. Projekt tworzy całkowicie nową, niezależną i alternatywną stałą trasę dla turystyki związanej z kulturą, wzdłuż murów miasta od Edirnekapi do Ayvansaray. Trasa ta daje możliwość zagranicznym i tureckim turystom, którzy chcą poznać dziedzictwo historyczno-kulturowe o nadzwyczajnej językowej, religijnej i kulturowej różnorodności, spędzenia kilku dodatkowych godzin i wydłużenia wycieczek odwiedzając świątynie żydowskie, chrześcijańskie i muzułmańskie oraz mury miasta, pałac Tekfur i wieżę Anemas. Różnorodność tras ma również dobry wpływ gospodarczy, społeczny i kulturalny na lokalną społeczność¹⁷.

p) Znajomość innych języków europejskich.

Tytuł projektu: *Cork 2005 serie tłumaczeniowe*

Stolica Kultury: *Cork 2005*

Daty projektu: *cały 2005 rok.*

Myśl przewodnia: W projekcie uczestniczyło 13 krajów i 26 poetów. Ośrodek Literatury w Munster wysłał 13 poetów z Cork w podróż po Europie w celu przetłumaczenia i opublikowania prac 13 poetów Nowej Europy. Z każdego z następujących krajów (Słowenia, Republika Czeska, Polska, Estonia, Rumunia, Łotwa, Turcja, Litwa, Węgry, Cypr, Malta, Słowacja i Bułgaria) wybrano po jednym poecie, którego połączono w parę z jednym z 13 poetów z Cork. Cykl tłumaczeniowy podkreśla nieprzerwane zaangażowanie Irlandii na rzecz literackiej kultury Nowej Europy¹⁸.

¹⁶ Projekt numer 61, Stambuł ESK 2010.

¹⁷ Projekt numer 7, Stambuł ESK 2010.

¹⁸ Cork 2005 Europejską Stolicą Kultury, s. 59.

q) Rozwój europejskich sieci.

Tytuł projektu: *Stambuł i siostrzane stolice europejskie od przeszłości ku przyszłości*

Stolica Kultury: *Stambuł 2010*

Daty projektu: *cały 2010 r.*

Myśl przewodnia: Projekt ma na celu pogłębienie społecznej świadomości wartości kulturowych i zachować je dla następnych pokoleń tworząc międzynarodową bazę danych, która będzie stanowić przewodnik dla uczniów ze szkół podstawowych i średnich, studentów i rodzin. Projekt przewiduje międzynarodową sieć informatyczną dla inicjatyw kulturalnych i historycznych, które zaczną się w Turcji i obejmą wszystkie europejskie stolice¹⁹.

Załącznik D: MIASTO I OBYWATELE: EUROPEJSKA STOLICA KULTURY UCZESTNICTWA

Celem niniejszego załącznika jest podkreślenie znaczenia uczestnictwa ludności w obchodach, o czym mowa jest w kryteriach nazwanych „Miasto i obywatele”. Jest to jeden z kluczowych czynników sukcesu Stolicy Kultury.

Kandydaci określą w jaki sposób ich projekt uwzględnia uczestnictwo ludności: będzie to poparte planem dotyczącym mediów oraz bezpośrednim uczestnictwem ludności, na przykład poprzez duże wydarzenia uliczne, artystów wędrujących, sieć dobrowolnych „ambasadorów” itd. Każda innowacja idąca w tym kierunku jest mile widziana.

Uwydatnienie kultury, sztuki i dziedzictwa miasta może przyczynić się do polepszenia wizerunku miasta i relacji mieszkańców z miejskim otoczeniem.

a) Udział obywateli w życiu kulturalnym miasta.

Tytuł projektu: *Program wolontariatu, witamy w Liverpoolu*

Stolica Kultury: *Liverpool 2008*

Daty projektu: *2005-2008 i w kolejnych latach*

Myśl przewodnia: Program wolontariatu ma na celu dać mieszkańcom Merseyside możliwość aktywnego uczestnictwa w wydarzeniach, których gospodarzem jest Liverpool Culture Company (instytucja organizująca Liverpool 08). Program da tysiącom osób możliwość udziału w szkoleniach, spotkania kolegów wolontariuszy i wykształcenia poczucia dumy z miasta jako Stolicy Kultury. Spodziewane jest, że efekty programu wolontariatu będą daleko

¹⁹ Projekt numer 38, Stambuł ESK 2010.

idące i długotrwałe, ponieważ osoby o różnym pochodzeniu będą mogły podnieść swoje umiejętności poprzez wszechstronne pakiety szkoleniowe, dowiedzieć się więcej o dziedzictwie miasta oraz nawiązać kontakty z turystami.

Tytuł projektu: *Mieszkańcy*
Stolica Kultury: *Lille 2004*
Daty projektu: *cały 2004 r.*

Myśl przewodnia: Lille 2004 był projektem masowym, na który składały się regularne spotkania z lokalnymi mieszkańcami z każdej dzielnicy od początku 2002 roku. . Udział mieszkańców w przygotowaniu wydarzeń (takich jak *les Fallas*, tradycja z hiszpańskiego miasta Walencja, szybko przyjęta przez mieszkańców Lille) był głównym czynnikiem sukcesu. „Rekrutacja” ambasadorów spowodowała, że projekt Lille 2004 objął miasta i okręgi z tego regionu. Zespół organizatorów wybiera projekty, które należy przedstawić lokalnym mieszkańcom i stowarzyszeniom. Dwanaście *Maisons Folie* stworzyło unikalną sieć nowych miejsc, których głównym zadaniem jest zachęcać lokalnych mieszkańców do spotykania się z artystami, którzy w tych miejscach pracują. Miejsca te znajdują się nie w centrach miast, ale w nieużywanych budynkach w odległych rejonach. Są one otwarte dla artystów z każdego miejsca. Przyczyniają się one do trwałości projektów pomiędzy artystami i mieszkańcami przez czas trwania roku kulturalnego i po jego zakończeniu²⁰.

Tytuł projektu: *Kultura i praktyka uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnej społeczności*
Stolica Kultury: *Genova 2004*
Daty projektu: *marzec–październik 2004 r.*

Myśl przewodnia: Propozycja Arciragazzi Liguria wynika z chęci zastanowienia się nad kulturą uczestnictwa i odpowiedzialnością młodych ludzi na szczeblu włoskim oraz międzynarodowym, oraz jej rozpowszechnienia i promocji. Zaplanowane inicjatywy to nauka na odległość dla grup młodych osób w przynajmniej 4 europejskich miastach (plus Genova), którzy będą pracować nad propozycjami dla swoich miast i którzy przygotowują opinię na podstawie doświadczeń dotyczącą tematu: „uczestnictwo młodych ludzi w życiu lokalnej społeczności”, będąc w ciągłym kontakcie i prowadząc między sobą wymianę. W październiku 2004 roku będzie miało miejsce spotkanie z delegatami w Genui (Międzynarodowe Forum Dzieci). Przy tej okazji sprawozdawcy będą pracować nad Kartą z Genui dotyczącą udziału młodych osób w życiu społeczności²¹.

Tytuł projektu: *Tajemnice sąsiedztwa*
Stolica Kultury: *Stavanger 2008*

²⁰ www.lille2004.com

²¹ <http://www.genova-2004.it>

Daty projektu: 2004-2009²²

Myśl przewodnia: Projekt „Tajemnice sąsiedztwa” będzie stanowił forum spotkań pomiędzy artystami międzynarodowymi i lokalną społecznością w związku z najważniejszymi budynkami i miejscami w tym regionie. Dziś mieszkańcy regionu Stavanger reprezentują ponad 100 różnych narodowości. Projekt zadaje następujące pytania: W jakim stopniu przeciętny obywatel Stavanger i Sandnes jest zainteresowany sprawami międzynarodowymi? Jak mieszkańcy Stavanger postrzegają swoje miasto? Co się dzieje kiedy obywatele mają do czynienia ze współczesną sztuką relacyjną, która stawia przed nimi wyzwania? W jaki sposób postrzegają co się dzieje, kiedy przedstawiciele innych kultur osiedlają się w ich mieście? Projekt „Tajemnice sąsiedztwa” wzbudzi entuzjazm wśród ludności i zainteresuje ich rozwojem estetycznych aspektów miasta jako punktu wyjścia w debacie dotyczącej tego, w jaki sposób rozumieją tożsamość. Mamy nadzieję, że dodamy energii pojedynczym obywatelom i ogółowi społeczeństwa. Zostanie ogłoszony konkurs na znalezienie od pięciu do ośmiu najbardziej znaczących budowli w Stavanger i Sandnes. Potem będzie miała miejsce ogólna debata na temat architektury, estetyki i rozwoju miejskiego. Każdy obywatel stanie się aktywnym uczestnikiem od samego początku.

b) Aktywne obywatelstwo dzieci i młodzieży.

Tytuł projektu: *Idealne miasto*

Stolica Kultury: *Lille 2004*

Daty projektu: *cały 2004 r.*

Myśl przewodnia: Na udział państwowych szkół z Lille i z sąsiednich rejonów składa się szeroki program skupiający szkoły podstawowe, średnie i techniczne z okręgu edukacyjnego Lille wokół tematu idealnego miasta. Uczniów zachęcano do uczestnictwa w licznych artystycznych dyscyplinach (literatura, architektura, gastronomia itd.) myśląc o idealnej przyszłości i nowej sztuce życia, tak jak zachęca do tego Lille 2004. Powstało ponad 900 projektów, którym towarzyszyły liczne odwiedziny wydarzeń i wystaw z okazji Lille 2004 przez młodzież szkolną. Niektóre klasy bezpośrednio uczestniczyły w projektach, które były przewidziane w oficjalnym programie artystycznym²³.

Tytuł projektu: *Niewidzialne miasta dzieciństwa*

Stolica Kultury: *Genova 2004*

Daty projektu: *2004*

Myśl przewodnia: Niewidzialne miasta autorstwa Italo Calvino zostały wybrane jako odzwierciedlenie życia miejskiego, ze względu na wizję różnych perspektyw miasta i na widok, który odsłania niezwykle światy, spotkania, sposoby postrzegania, formy i możliwości życia. Innymi słowy odkrywczą perspektywą jaką jest perspektywa dziecka. Genova 2004 chce

²² Stavanger, Otwarty port, wniosek, s. 10.

²³ www.lille2004.com

wykorzystać spojrzenie dzieci na miasto w ramach budowania nowego i różnorodnego świata wiedzy, wyobraźni i relacji, które uwzględniają przemiany życia miejskiego i zwiastują życie społeczności w przyszłości. Podstawą identyfikacji niewidzialnych miast dzieciństwa jest bogactwo wynikające z badania tego, w jaki sposób dzieci postrzegają, żyją, odkrywają i eksplorują miasta, przeprowadzonego przez służby oświatowe Urzędu Miasta w Genui wraz ze szkołami i organizacjami kulturalnymi. Każda z tych wizji zawiera podstawowe elementy „miasta edukacyjnego” i podkreśla sposób w jaki dzieci promują i doświadczają nowych form kulturalnych²⁴.

Tytuł projektu: *Młoda Europa, młoda Litwa*
Stolica Kultury: *Wilno 2009*
Daty projektu: *lipiec–sierpień 2009 r.*

Myśl przewodnia: Ten projekt da młodym europejskim nastolatkom i młodym ludziom okazję do lepszego zrozumienia na czym polega tożsamość i wartości europejskie oraz odkrycia nowych możliwości rozpoczęcia długiej współpracy. Litwa była pierwszym państwem z byłego ZSSR, która ogłosiła przywrócenie niezależności w 1990 roku i w ten sposób wpisała się w znaczący sposób w historyczną walkę o wolność w XX wieku. Od 11 marca 1990 roku około 30.000 nowych obywateli rodzi się co roku na Litwie. W związku z tym do 2009 r. Litwa dochowa się już pół miliona dzieci i młodzieży urodzonych na niepodległej Litwie²⁵.

c) Obchody/promocja miasta poza jego granicami.

Tytuł projektu: *Most fotograficzny*
Stolica Kultury: *Stambuł 2010*
Daty projektu: *2010*

Myśl przewodnia: Celem jest doprowadzenie do spotkania artystów z Europejskich Stolic Kultury, a w szczególności fotografów, którzy stosują najmocniejszej artystyczny środek przekazu naszej epoki, by promowali oni Stambuł zagranicą. W ten sposób przez rok Stambuł stanie się stolicą kulturalnych spotkań fotografów i ich kultur. Fotografowie zademonstrują unikalne podejście i impresje artystyczne, a nie konwencjonalne zdjęcia jak z broszur informacyjnych. Poprzez ten fotograficzny projekt mieszkańcy Stambułu zyskają świeże spojrzenie na 37 Europejskich Stolic Kultury, a młodzi tureccy fotografowie zostaną wybrani do zrobienia zdjęć różnym stolicom. Z kolei młodzi fotografowie z 37 Stolic Kultury spędzą w Stambule tydzień, by fotografować to miasto²⁶.

Załącznik E: MIASTO I OBYWATELE: WYDARZENIE O KONSEKWENCJACH ŚREDNIO- I DŁUGOTERMINOWYCH

²⁴ <http://www.genova-2004.it>

²⁵ Wilno CV, kreatywność i witalność, s. 23.

²⁶ Projekt numer 41, Stambuł ESK 2010.

Trwały charakter obchodów Europejskiej Stolicy Kultury jest jednym z głównych wyzwań dla tego działania: obchody nie powinny być traktowane jako cel sam w sobie; chodzi raczej o trampolinę lub katalizator pozwalający osiągnąć bardziej długoterminowy wpływ. Miasta kandydujące muszą być świadome tego, że koszt, jaki jest związany z organizacją takiego wydarzenia, nie pozwala traktować tego jako wydarzenia jednorazowego bez wizji w dłuższej perspektywie. Wizja ta musi istnieć z chwilą stworzenia koncepcji roku: doświadczenie pokazuje, że to co zostanie po obchodach, przygotowywane jest przed wydarzeniem.

Trwały charakter projektu będzie więc mocnym argumentem przemawiającym za kandydaturą.

Do tej pory w wielu miastach, które były Stolicami Kultury, potencjał długoterminowego rozwoju nie był w wystarczający sposób wykorzystany. Może on przyjąć różne formy przystosowane do specyfiki miasta, jego atutów i słabości: jednym z elementów tego rozwoju może być infrastruktura – oczywiście pod warunkiem, że będzie ona dalej świadomie wykorzystywana po obchodach – ale również projekty, nowe kontakty zawodowe i organizacje, które wykraczają poza czas trwania obchodów, wizerunek miasta, jego pozycja z punktu widzenia zainteresowania turystów itd. Wszystkie te skutki mogą również wpłynąć na długoterminową politykę rewitalizacji obszarów miejskich na przykład poprzez kulturę.

Tutaj dobrym przykładem jest „dalszy ciąg” Lille 2004: jednym z celów, które udało się osiągnąć Lille 2004 była zmiana wizerunku miasta, a dokładnie dostosowanie go do obecnej rzeczywistości, umiejscowienie Lille na mapie Europy, ale również unaocznienie jego mieszkańcom potencjału i rozwoju kulturalnego miasta. W wyniku entuzjastycznego przyjęcia wydarzeń zorganizowanych w 2004 roku przez mieszkańców, Lille postanowiło zaplanować mniej więcej co 2 lata festiwal, który trwałby parę miesięcy, zwany Lille 3000, składający się z wydarzeń kulturalnych ukierunkowanych na tematykę (za każdym razem inną) związaną z otwarciem się świata na innowację. Działalność *Maisons Folie* jest bardzo ważnym czynnikiem utrwalającym dla miasta, ponieważ wpisuje on je w sieć międzynarodowych kontaktów kulturalnych i europejskich projektów wraz z innymi instytucjami kulturalnymi i innymi miastami, co jest gwarancją rozwoju na przyszłość.

i) Wpływ Stolicy Kultury na rewitalizację miasta.

Tytuł projektu: *Miasto w okresie przejściowym*

Stolica Kultury: *Liverpool 2008*

Daty projektu: *30 stycznia – 31 grudnia 2006 r.*

Myśl przewodnia: Miasto przechodzi dogłębne zmiany w szybkim tempie – szybciej niż może to być pojęte przez wielu jego obywateli. Tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2008 zwiększył tempo, które i tak zaczynało być coraz szybsze przez ostatnie dziesięciolecie. Miasta i cywilizacje zawsze burzy się i odbudowuje. Prezentacja programu prac wokół tego tematu ma na celu pomóc mieszkańcom myśleć o tych sprawach w jaśniejszy i bardziej otwarty sposób poprzez sztukę. W programie przewidziano rozmowy, debaty, spacer, wystawy oraz lokalne

i międzynarodowe przedstawienia – wszystko w jakiś sposób powiązane z architekturą, budynkami i sposobem w jaki miasto się zmienia²⁷.

j) Infrastruktura.

Tytuł projektu: *Otwarcie centrum Pompidou*

Stolica Kultury: *Luksemburg 2007*

Daty projektu: *maj 2007 r.*

Myśl przewodnia: Nowe centrum Pompidou będzie otwarte w nowej dzielnicy wokół amfiteatru. Po raz pierwszy krajowa instytucja kulturalna z siedzibą w Paryżu zostanie zdecentralizowana. To zdecentralizowane muzeum w Metz pozwoli odwiedzającym zobaczyć niektóre z 13 000 eksponatów, które w tej chwili nie są wystawiane w Paryżu. Szeroki wachlarz licznych wydarzeń z różnych dziedzin zainauguruje centrum Pompidou, jedno z głównych wydarzeń w Metz²⁸.

k) Działanie na rzecz zrównoważonego miasta.

Tytuł projektu: *Norweskie drewno*

Stolica Kultury: *Stavanger 2008*

Daty projektu: *2006-2008*

Myśl przewodnia: Stavanger 2008 chce zaprosić wybitnych architektów z Europy i z innych miejsc na świecie do zaprojektowania budynków w centrum miasta i jego obszarów przechodzących zmiany, które zostaną następnie wybudowane. Drewno zostanie zaprezentowane jako naturalny, przyjazny środowisku i odnawialny materiał. Wtórne wykorzystanie drewna będzie równoległym tematem projektu. Zaproszeni zostaną architekci z Finlandii, Szwajcarii, Austrii, Niemiec, Norwegii, Stanów Zjednoczonych, Kanady, Rosji i Japonii. Kraje te mają długą tradycję w wykorzystywaniu drewna jako budulca na wiele nowych, fascynujących sposobów.

Załącznik F: OFICJALNY ZNAK GRAFICZNY DO WYKORZYSTANIA WE WSZELKICH MATERIAŁACH INFORMACYJNYCH

Załącznik G: NAJCZĘŚCIEJ ZADAWANE PYTANIA

²⁷ www.liverpool08.com

²⁸ Luksemburg i Wielki Region Luksemburga, ESK 2007, wniosek, s. 56.

1. PROCEDURY ZGŁASZANIA KANDYDATURY

1.1. Kto może złożyć wniosek? Czy określono rodzaj/charakter miasta?

Nie ma takiej definicji, ale Europejskie Stolice Kultury to duże projekty, wymagające pewnej masy krytycznej (solidna infrastruktura kulturalna i turystyczna, usługi administracyjne, zdolność do zarządzania na poziomie europejskim, budżet).

1.2. Selekcja jest organizowana na poziomie krajowym czy europejskim?

Selekcja jest organizowana na poziomie europejskim, a zaproszenie do składania wniosków jest publikowane przez krajowy rząd, jednak komisja składa się z sześciu członków wybranych na poziomie krajowym i siedmiu członków wyznaczonych przez unijne instytucje. Konkursem zarządzają organy krajowe (zazwyczaj Ministerstwo Kultury) w ścisłej współpracy z Komisją Europejską. Wytyczne dla miast oraz dokument do wypełnienia przez miasta kandydujące (tzw. „propozycja wniosku”) można znaleźć na stronie internetowej Komisji Europejskiej.

1.3. Czy jury jest takie samo na etapie selekcji wstępnej i etapie selekcji?

Zasadniczo jest takie samo. Europejscy członkowie komisji zmieniają się jednak co 3 lata (grupami po 2 lub 3 osoby). Niektóre osoby mogą tym samym zmienić się między etapem selekcji wstępnej a etapem selekcji końcowej.

Niektórzy członkowie komisji reprezentują całą komisję w trakcie wizyt w miastach, które przeszły selekcję wstępną, między selekcją wstępną a selekcją końcową.

1.4. Ile miast może się zaklasyfikować? Czy jest jakiś limit?

Nie ma minimalnej liczby, ale powinna to być rozsądna liczba, oparta na spełnianiu przez wnioski kryteriów. Zasadą jest umożliwienie przejścia do kolejnego etapu miastom, które mogą wygrać, i nienarażanie tych miast, które nie mają realnych szans na zwycięstwo, na bezsensowną stratę czasu i pieniędzy.

1.5. Czego jury oczekuje od wniosków?

- a) *Zarządzanie*: solidna struktura zarządzana przez kompetentne osoby, które cieszą się pewną niezależnością od władz politycznych, a jednocześnie otrzymują od nich wsparcie. Wymaga to zachowania bardzo delikatnej, ale koniecznej równowagi, którą należy ostrożnie kierować. Dobre zarządzanie jest oparte na zaangażowaniu wszystkich kluczowych partnerów wraz z jasnym podziałem zadań i ról. Właściwie sformułowany wniosek powinien dość szczegółowo omawiać następujące kwestie: finanse, zespół kierowniczy, program. Miasta kandydujące nie mają wiele czasu na przedstawienie swoich wniosków; bardzo ważne więc, by uczestnicy i osoby prezentujące byli dobrze przygotowani. Składane dokumenty i prezentacje powinny być spójne.
- b) *Finanse*: wniosek powinien posiadać wiarygodny budżet, z mocnymi zobowiązaniami z różnych lokalnych, krajowych i prywatnych źródeł.
- c) *Wsparcie obywatelskie*: wniosek powinien przekonująco wskazywać, że projekt dotyczy wszystkich obywateli, nie powinien to być projekt jedynie dla elit.

- d) *Wymiar europejski*: wymiar ten nie powinien zostać dodany, a w pełni i kreatywnie włączony do programu miasta. Wskazówka dla miast przygranicznych: zaleca się tworzenie projektu w oparciu o tożsamość miasta, uwydatnianie jego różnych elementów kulturowych i korzystanie z ponadnarodowej współpracy przy działaniach w ramach programu.
- e) *Program*: w momencie zgłaszania kandydatury program nie powinien wyglądać na zamknięty, lecz powinien wyraźnie wskazywać kierunek działań. Kilka użytecznych wskazówek: należy unikać przeładowania programu i dbać o jego spójność. Z drugiej strony, należy dopilnować, by uniknąć po prostu organizacji festiwalu; należy raczej zaplanować cały rok projektów kulturalnych.
- f) *Komunikacja*: wielkie miasta prawdopodobnie stawiają sobie za cel bardzo częste zwracanie uwagi międzynarodowych mediów. Mniejsze miasta mają tendencje do ukierunkowywania swojej komunikacji w inny sposób, szukając raczej okazji do maksymalnego wykorzystania sieci miast i regionów partnerskich.

Podsumowując: należy przygotować pasjonujący wniosek pełen entuzjazmu, otwarty na wszystkich właściwych partnerów (lokalnych i międzynarodowych), przy zachowaniu właściwej równowagi pomiędzy wsparciem władz politycznych a wsparciem ze strony prywatnych sponsorów, cieszący się wsparciem świata biznesu i spełniający kryteria działania (wymiar europejski, zaangażowanie obywateli)!

2. ZARZĄDZANIE

2.1. Kto powinien składać wniosek? Niezależna agencja czy władze lokalne? Czy partnerstwo jest niezbędne?

Wniosek powinien zostać przygotowany przez odpowiednie osoby, wyznaczone do tego zadania. Wsparcie władz lokalnych ma podstawowe znaczenie. Odnoszące sukces stolice posiadają silne, integrujące partnerstwa. Należy zmobilizować wszystkie podmioty: zainteresowane strony działające na szczeblu krajowym, regionalnym, lokalnym i w obszarze kultury.

2.2. Jaką rolę pełni dyrektor artystyczny? Czy należy go wyznaczyć już na etapie zgłaszania kandydatury?

Wyznaczenie dyrektora artystycznego już na etapie zgłaszania kandydatury byłoby silnym punktem, ale dzieje się tak bardzo rzadko. Zespół odpowiedzialny za przygotowanie wniosku powinien być jednak w stanie wyjaśnić komisji, w jaki sposób zamierza wybrać dyrektora artystycznego. Poglądy dyrektora artystycznego (gdy wybiera się go po selekcji) powinny być spójne z koncepcją opracowaną na etapie selekcji.

2.3. Kto powinien zasiadać w zarządzie?

Nie ma stałej reguły. Dla przykładu w Turku w zarządzie zasiada Minister Kultury, podczas gdy Luksemburg uznał, że kluczowym czynnikiem sukcesu jest brak polityków w zarządzie, a jedynie obecność w nim zainteresowanych podmiotów i urzędników służby cywilnej. Tallinn podzielił zadania między organ wykonawczy, zarząd i radę ds. twórczych, która doradza w kwestii przedmiotu projektów. Najważniejszą rzeczą jest dopilnowanie, by zarząd był w

stanie szybko podejmować i spójne decyzje. Należy zadbać o zaufanie między organem wykonawczym a zarządem.

2.4. Czy przedstawiciel Komisji mógłby zasiadać w zarządzie? Nowe państwa członkowskie często czują się pozostawione same sobie z ich chwiejnym systemem zarządzania.

Nie, miasto jest odpowiedzialne za organizację obchodów. Komisja śledzi jednak bardzo uważnie przygotowania obchodów na etapie monitorowania: regularne spotkania między komisją a przedstawicielami miasta są organizowane w okresie między wyznaczeniem a rozpoczęciem obchodów w celu podsumowania przygotowań i dostarczenia wskazówek i porad. Delegacja Komisji w danym państwie członkowskim może śledzić przygotowania obchodów codziennie, jako obserwator.

2.5. Jak zarządzać komunikacją z partnerami i stronami zainteresowanymi w zakresie przygotowań obchodów?

Należy ostrożnie zarządzać przepływem informacji. W Luksemburgu wydawano regularnie biuletyn informacyjny dla partnerów projektu i zainteresowanych podmiotów politycznych, by wszyscy byli stale informowani i zaangażowani, a także by unikać pogłosek. Przeprowadzono trzy rundy selekcji projektów, z informacją na temat wystawianych projektów dostępną przez Internet. Ścisłe i szczegółowe umowy z partnerami mają zasadnicze znaczenie. Powinno się różnicować strategię komunikacji w zależności od poszczególnych odbiorców. W Essen powstała starannie przemyślana struktura, w skład której wchodzi 53 miasta z obszaru, w ramach której organizowane są regularne spotkania ułatwiające obieg informacji.

W tym względzie zalecenia Stolicy Kultury Liverpool 2008 są następujące:

- Zaleca się zapewnienie od samego początku ogólnodostępnego, interaktywnego systemu komunikacji z zaproszeniem do przedstawiania pomysłów na stronie internetowej. Należy z niego korzystać do podtrzymywania debaty przez cały proces oraz do tworzenia i rozszerzania sieci artystów, pomysłodawców, organizatorów, producentów, instytucji kulturalnych i organizacji społeczności lokalnych, które ze sobą współpracują.
- Zaleca się wysuwanie pomysłów tematycznych na otwartych spotkaniach o charakterze burzy mózgów, z artystami, na wstępnych etapach i kontynuowanie organizowania wspólnych spotkań, by wrzało od pomysłów. Można zorganizować konkurs na odpowiedzi na dany pomysł na temat lub projekt oraz powołać kuratorów i producentów artystycznych, należy jednak zacząć już na początku procesu. Mogłoby to stać się integralną częścią wstępnych programów stopniowo rozwijanych do roku obchodów Europejskiej Stolicy Kultury
- Zaleca się jak najwcześniejsze rozpoczęcie prac z lokalnymi artystami i organizacjami artystycznymi w celu zidentyfikowania wzajemnie interesujących pomysłów na projekty i przetestowania ich w czasie. Będzie to również niezwykle pomocne w procesie budowania zaufania i długoterminowego partnerstwa, które są kluczowe dla większego zaangażowania.
- Należy upewnić się, że projekty są wymierne, realistyczne i odpowiadają bieżącym potrzebom, ale także ryzykowne i ekscytujące, a nawet szalone: innowacyjne działania przyciągną większą uwagę społeczeństwa i bardziej zaangażują artystów.

- Należy upewnić się, że projekty są równomiernie rozłożone w roku, a nie nagromadzone pod koniec roku, przez co będą musiały konkurować ze sobą o uwagę publiczności.
- Należy zapewnić promocję projektów z odpowiednim wyprzedzeniem i koordynację z lokalnymi partnerami. Specjalna kampania marketingowa ma podstawowe znaczenie dla skutecznego informowania. Zaleca się dopilnowanie, by lokalni artyści i organizacje artystyczne dostarczały lokalne informacje i kontakty, a także wykorzystanie lokalnych organów do ułatwienia kampanii i ogólnego wsparcia (zazwyczaj mają one dostęp do dużych baz danych, większej liczby pracowników, rozległych kontaktów w prasie i mediach, są często lepiej dostosowane do znajdowania odpowiednich miejsc imprez i negocjowania bardziej korzystnych stawek).
- Należy nalegać na regularne, bezpośrednie spotkania z partnerami, by budować zaufanie, kierować oczekiwaniami, oferować wsparcie i uświadomić im powiązania z innymi projektami, artystami, tematami i podejściami.
- Należy nalegać, by partnerzy przeznaczali faktyczne środki i zasoby na projekty, dopilnowując w ten sposób, by byli w pełni zaangażowani w proces.
- Należy nalegać, by partnerzy opracowali strategię wycofania się/przekazania zobowiązań.
- Należy koncentrować się na projektach o dużym potencjale, by zaangażować dużą część społeczeństwa i wywrzeć maksymalny wpływ w sąsiedztwie (nie należy skupiać działań wyłącznie na centrum miasta).
- Należy oszacować wstępny okres niezbędny do starannego nawiązania transnarodowych europejskich partnerstw.
- Należy unikać narażania artystów i producentów kulturalnych na niepotrzebne ryzyko, a także zadbać, by kontakty (i zasoby niezbędne do ich nawiązania) były dostępne tak wcześnie, jak to możliwe.
- Nie należy oczekiwać, że projekty partnerstwa będą przez cały czas funkcjonowały samodzielnie, zazwyczaj przynajmniej jeden partner musi dbać o postęp w realizacji projektu. Ogólnie kulturalne/artystyczne kierownictwo ma podstawowe znaczenie, podobnie jak indywidualne projekty. Jest to odrębna rola od zarządzania projektem i uznanie jej przez sektor publiczny przy kierowaniu programami kulturalnymi ma podstawowe znaczenie.
- Należy unikać zbyt wielu dużych projektów (7–8).
- Należy przewidzieć ewentualne bariery językowe, które mogą zakłócić realizację projektów. Należy postarać się o wymianę informacji w więcej niż jednym języku europejskim.

2.6. Jak zapewnić równowagę między pieniędzmi, czasem a programem?

Partnerstwo ma podstawowe znaczenie dla każdej z tych kwestii: dla sponsoringu, pracy z artystami oraz ułożenia realistycznego i atrakcyjnego kalendarza. Przy rozpoczęciu

planowania obchodów, należy przygotować ambitne plany, sporządzić listę działań, obliczyć ich koszt oraz zacząć zbierać środki (publiczne i prywatne) i przekonywać polityków. Na etapie selekcji należy myśleć realistycznie, by być wiarygodnym i móc sprostać zobowiązaniom. Należy zabezpieczyć środki w najlepszy możliwy sposób: z doświadczenia wielu stolic wynika, że finansowe braki nie były wynikiem niekontrolowanych wydatków, a sponsoringu, z którego się wycofano. Budżet należy prowadzić centralnie, pod kontrolą organu zarządzającego.

2.7. Jak zaangażować prywatnych sponsorów?

Należy ich zaangażować na wczesnym etapie procesu: da im to szersze pole działania na lata (przygotowania plus rok obchodów Stolicy Kultury). Jest to bardziej atrakcyjne niż sponsorowanie festiwalu czy krótkoterminowych obchodów. Należy unikać finansowania projektów w całości: należy zadbać o organizacje partnerskie do współfinansowania projektów tak, by czuły się odpowiedzialne i dywersyfikować środki. W Lille agencja Europejskiej Stolicy Kultury finansowała projekty do poziomu 30 %. Należy zarezerwować trochę środków na kontynuację obchodów Roku i nagłośnić ten fakt, by przyciągnąć sponsorów na kolejne lata.

Podczas obchodów w Stavanger w 2008 r. jedna trzecia budżetu musiała pochodzić od prywatnych sponsorów. Bardzo trudno było przekonać przedstawicieli biznesu do zainwestowania pieniędzy w programy artystyczne, które wydawały im się nierealne, ale udało się. Należy przekonać strony zainteresowane do otwarcie się na współpracę artystyczną z innymi państwami.

2.8. Jak planować budżet na lata?

Należy wziąć pod uwagę fakt, że większość wydatków jest ponoszona w roku poprzedzającym obchody i odpowiednio przygotować budżet. Należy unikać zbyt dużych oczekiwań co do dochodu z biletów, jeśli chcemy zapewnić szeroki dostęp i utrzymać cenę biletów na niskim poziomie lub oferować je bezpłatnie. W Linz karnet obejmujący cały rok był oferowany w przedsprzedaży przez Internet. Udanym alternatywnym źródłem finansowania jest sprzedaż okolicznościowych produktów.

3. RELACJA MIĘDZY MIASTEM A REGIONEM

Jaka wygląda relacja między miastem a zaangażowanym regionem?

Tytuł otrzymuje miasto, mimo zaangażowania regionu. Miasta zaangażowane w program będą musiały wspierać główne miasto z punktu widzenia komunikacji i zarządzania, ponad podziałami między partiami politycznymi.

4. WKŁAD KOMISJI

Jaki jest wkład Komisji w obchody Europejskiej Stolicy Kultury?

Do 2013 r. Komisja przyznaje nagrodę Meliny Mercouri (co do zasady 1,5 mln na stolicę), o ile Stolica wywiązuje się ze zobowiązań i uwzględnia zalecenia komisji selekcyjnej i komisji monitorującej. Nie podjęto jeszcze decyzji co do kwoty przyznawanej na Stolicę po 2013 r. (choć na obecnym etapie przewiduje się, że pozostanie ona mniej więcej na tym samym poziomie).

5. LOGO

W jaki sposób i kiedy należy stosować logo w trakcie procesu zgłaszania kandydatury?

Logo miasta jako Europejskiej Stolicy Kultury nie powinno być stosowane w sposób wprowadzający w błąd: do chwili wyznaczenia należy używać sformułowania „miasto kandydujące”.